

**СИСТЕМАТИЗОВАНІ ПРАВОВІ  
ВИСНОВКИ ВЕРХОВНОГО СУДУ  
У СПОРАХ, ЩО ВИНИКАЮТЬ  
ІЗ ЗЕМЕЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН**

---

**АДМІНІСТРАТИВНЕ, ГОСПОДАРСЬКЕ,  
ЦИВІЛЬНЕ, КРИМІНАЛЬНЕ СУДОЧИНСТВО  
ТА ПРАКТИКА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ  
З ПРАВ ЛЮДИНИ**

Київ  
Юрінком Інтер  
2019

УДК 349.41:342.23]:347.991](477)  
С40

**Укладачі:**

**Леся Зуєвич** – начальник управління  
забезпечення роботи судової палати  
для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності  
секретаріату Касаційного господарського суду  
у складі Верховного Суду;

**Роман Вітюк** – помічник судді Північного апеляційного  
господарського суду

Текст станом на 09 лютого 2019 року

**Систематизовані правові висновки Верховного Суду у справах, що виникають із земельних правовідносин. Адміністративне, господарське, цивільне, кримінальне судочинство та практика Європейського суду з прав людини / за заг. ред. В. С. Ковальського. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 1072 с.**

ISBN 978-966-667-738-2

У збірнику відображено всі правові висновки Великої Палати Верховного Суду, об'єднаних палат і палат касаційних судів (постанови, повні тексти яких офіційно опубліковано станом на 09 лютого 2019 р.), а також найбільш типові та цікаві висновки, викладені у постановках Касаційного господарського суду, Касаційного цивільного суду, Касаційного адміністративного суду і Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду. Крім того, висвітлено ключові рішення ЄСПЛ у земельних справах.

Видання стане у пригоді правникам-практикам (суддям, адвокатам, прокурорам, юрисконсультам), а також науковцям, викладачам і студентам юридичних факультетів і факультетів землевпорядкування вищих навчальних закладів. Ознайомлення з усталеною судовою практикою дасть змогу запобігти виникненню судових спорів і буде корисним як для громадян у контексті дотримання їхніх прав на землю, так і для юридичних осіб, чия господарська діяльність пов'язана із користуванням землею.

Позиції Верховного Суду, які, на думку співавторів збірника, потребують подальшого розвитку для застосування більш однозначних правових підходів, помічено символом «≈».

УДК 349.41:342.23]:347.991](477)

ISBN 978-966-667-738-2

© Колектив авторів, 2019  
© Юрінком Інтер, 2019

---

## З М І С Т

Перелік скорочень . . . . .	3
Передмова . . . . .	5
<b>Оскарження висновків органів місцевого самоврядування з питань вирішення земельних спорів (стаття 158 ЗК України) . . . . .</b>	<b>8</b>
<b>Скасування висновку узгоджувальної комісії з питань вирішення земельних спорів сільради, яким погоджено встановлені зовнішні межі земельної ділянки. Постанова ВП ВС від 13 червня 2018 року, справа № 583/2715/16-ц, провадження № 14-174цс18 . . . . .</b>	<b>8</b>
<b>Юрисдикційні питання оскарження висновків органів місцевого самоврядування з питань вирішення земельних спорів . . . . .</b>	<b>10</b>
Скасування висновку узгоджувальної комісії з питань вирішення земельних спорів сільради, яким погоджено встановлені зовнішні межі земельної ділянки. Постанова ВП ВС від 13 червня 2018 року, справа № 583/2715/16-ц, провадження № 14-174цс18 . . . . .	10
Визнання протиправним і скасування рішення селищної ради, яким затверджено протокол депутатської комісії з питань земельних ресурсів, раціонального природокористування та охорони навколишнього природного середовища про встановлення межових знаків між земельними ділянками. Постанова ВП ВС від 16 травня 2018 року, справа № 147/286/17, провадження № 11-418апс18 . . . . .	13
<b>Оскарження рішень про затвердження генеральних планів населених пунктів, планів зонування територій і детальних планів території, їх оновлення та внесення змін до них . . . . .</b>	<b>15</b>
Визнання незаконним і скасування рішення сільради про затвердження генерального плану забудови, плану зонування у частині створення проїзду на земельній ділянці. Постанова ВП ВС від 14 листопада 2018 року, справа № 559/827/16-а (К/9901/13630/18), провадження № 11-1054апс18 . . . . .	15
Визнання протиправним і нечинним із дати його оприлюднення пункту рішення міськради про надання дозволу на розроблення детального плану території групи житлових будинків, згідно з яким тимчасово заборонено надавати громадянам дозволу на розроблення проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок. Постанова КАС ВС від 03 жовтня 2018 року, справа № 825/438/18, провадження № К/9901/56695/18 . . . . .	17
Визнання протиправним і нечинним із моменту прийняття рішення міськради про затвердження детального плану території. Постанова КАС ВС від 19 вересня 2018 року, справа № 463/1230/16-а, провадження № К/9901/13758/18 . . . . .	20
<b>Оскарження рішень органів місцевого самоврядування щодо зміни статусу земельної ділянки . . . . .</b>	<b>25</b>

- Визнання незаконним і скасування рішення, яким залишено землі водного фонду ставка у загальному користуванні громади для здійснення любительської риболовлі, а також заборонено позивачеві здійснювати вилов на цьому водному об'єкті у зв'язку із розірванням договору оренди та виникненням соціальної напруги на території громади.** Постанова ВП ВС від 20 вересня 2018 року, справа № 126/1373/17, провадження № 14-292цс18 . . . . . 25
- Зобов'язання міськради внести зміни до рішення про надання підприємству земельної ділянки в оренду в частині визначення цільового призначення.** Постанова ВП ВС від 11 вересня 2018 року, справа № 712/10864/16-а, провадження № 11-518апш18 . . . . . 29
- Скасування рішення органу місцевого самоврядування про зміну статусу земельної ділянки (оскарження рішення сільради стосовно переведення земельної ділянки, яка перебувала у користуванні ФГ, до земель запасу сільради).** Постанова ВП ВС від 05 червня 2018 року, справа № 217/1106/12, провадження № 11-242апш18 . . . . . 32
- Оскарження рішення органу місцевого самоврядування про зміну цільового призначення земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 18 квітня 2018 року, справа № 381/3752/16-а, провадження № 11-276апш18 . . . . . 33
- Юрисдикційні питання оскарження рішень щодо зміни статусу земельної ділянки . . . . . 34**
- Скасування розпорядження про зміну Генеральній прокуратурі України виду використання земельної ділянки для будівництва, експлуатації та обслуговування житлово-офісного комплексу.** Постанова ВП ВС від 07 листопада 2018 року, справа № 752/1666/17-ц, провадження № 14-382цс18 . . . . . 34
- Зобов'язання міськради внести зміни до рішення про надання підприємству земельної ділянки в оренду в частині визначення цільового призначення.** Постанова ВП ВС від 11 вересня 2018 року, справа № 712/10864/16-а, провадження № 11-518апш18 . . . . . 35
- Скасування рішення органу місцевого самоврядування про зміну статусу земельної ділянки (оскарження рішення сільради стосовно переведення земельної ділянки, яка перебувала у користуванні ФГ, до земель запасу сільради).** Постанова ВП ВС від 05 червня 2018 року, справа № 217/1106/12, провадження № 11-242апш18 . . . . . 35
- Скасування рішення органу місцевого самоврядування про встановлення цільового призначення земельної ділянки (яка перебувала у користуванні юридичної особи) та надання дозволу виконкому міськради на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у постійне користування для створення зеленої зони (позивач вважає себе постійним користувачем спірної земельної ділянки, на відповідній ділянці розташовані об'єкти нерухомості, належні третім особам).** Постанова ВП ВС від 29 травня 2018 року, справа № 495/5913/14-а, провадження № 11-298апш18 . . . . . 36
- Оскарження рішення органу місцевого самоврядування про зміну цільового призначення земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 18 квітня 2018 року, справа № 381/3752/16-а, провадження № 11-276апш18 . . . . . 38

**Оскарження дій та актів ДАБІ, якими встановлено нецільове використання земельних ділянок. . . . .** 39

**Визнання протиправним і скасування припису відділу державного архітектурно-будівельного контролю виконкому міськради про усунення порушення вимог законодавства у сфері містобудівної діяльності, будівельних норм, державних стандартів і правил; постанови про накладення штрафу за правопорушення у сфері містобудівної діяльності (ДАБІ встановлено нецільове призначення використання земельної ділянки). Постанова КАС ВС від 10 жовтня 2018 року, справа № 357/4277/17, провадження № К/9901/4343/18. . . . .** 39

**Оскарження рішень органів місцевого самоврядування щодо надання дозволу на розробку, затвердження проектів землеустрою, а також про відмову у такому затвердженні, зобов'язання винести на розгляд сесії ради відповідного питання. . . . .** 43

**Визнання незаконним і скасування рішення сільради про приведення у відповідність до норм чинного законодавства рішень, прийнятих цим органом місцевого самоврядування (сільрадою скасовано її власне рішення про надання дозволу на розробку проекту землеустрою фізичною особою – учасником бойових дій). Постанова ВП ВС від 22 січня 2019 року, справа № 371/957/16-а, провадження № 11-653ап18. . . . .** 43

**Визнання незаконними і скасування рішень сільради про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства. Постанова ВП ВС від 28 листопада 2018 року, справа № 536/158/16-ц, провадження № 14-426цс18. . . . .** 46

**Визнання протиправною викладеної у листі відмови відповідача у затвердженні проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства із земель державного резервного фонду та передачі цієї земельної ділянки позивачеві у власність; зобов'язання повторно розглянути заяву про затвердження проекту землеустрою та передати спірну земельну ділянку у власність цій особі. Постанова ВП ВС від 28 листопада 2018 року, справа № 820/4439/17, провадження № 11-785ап18. . . . .** 49

**Визнання протиправною викладеної у листі відмови відповідача у затвердженні проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства та передачі зазначеної ділянки у власність позивача; зобов'язання повторно розглянути заяву позивача про затвердження проекту землеустрою щодо відведення спірної земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства і передати таку ділянку у власність зазначеної особи з урахуванням висновків суду в цій справі. Постанова ВП ВС від 28 листопада 2018 року, справа № 820/4219/17, провадження № 11-1029ап18. . . . .** 57

**Визнання протиправною бездіяльності міськради щодо розгляду заяви про затвердження проекту землеустрою і надання у власність земельної ділянки для обслуговування житлового будинку та для ведення садівництва; зобов'язання міськради розглянути заяву і прийняти відповідне рішення у передбачені законом строки. Постанова ВП ВС від 29 серпня 2018 року, справа № 640/9870/16-а, провадження № 11-478ап18. . . . .** 65

- Визнання протиправною відмови ГУ Держгеокадастру у затвердженні проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства із земель державного резервного фонду та передачі позивачеві зазначеної ділянки у власність; зобов'язання відповідача повторно розглянути заяву позивача про затвердження проекту землеустрою та передати позивачеві зазначену ділянку у власність.** Постанова ВП ВС від 03 жовтня 2018 року, справа № 820/4149/17, провадження № 11-759ап/18 . . . . . 69
- Скасування рішень про відмову у затвердженні проекту землеустрою/надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 21 березня 2018 року, справа № 536/233/16-ц, провадження № 14-5зц/18 . . . . . 73
- Визнання недійсним рішення міськради в частині відмови у наданні дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки для ведення садівництва та про визнання права на розроблення такого проекту землеустрою.** Постанова ВП ВС від 24 квітня 2018 року, справа № 401/2400/16-ц, провадження № 14-120пс/18 . . . . . 75
- Визнання протиправними дій міськради щодо порушення процедури розгляду клопотання про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо надання у власність земельної ділянки; зобов'язання міськради винести на розгляд чергової сесії клопотання про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо надання у власність земельної ділянки.** Постанова КАС ВС від 06 лютого 2019 року, справа № 638/20447/14-а, провадження № К/9901/3041/18 . . . . . 77
- Визнання протиправною бездіяльністю щодо ненадання у встановлений законодавством строк дозволу на розроблення документації із землеустрою або мотивованої відмови у наданні цього дозволу відповідно до заяви, зобов'язання надати такий дозвіл.** Постанова судової палати для розгляду справ щодо захисту соціальних прав КАС ВС від 23 січня 2019 року, справа № 803/667/18, провадження № К/9901/59922/18 . . . . . 80
- Визнання незаконним рішення селищної ради про відмову в наданні дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність для будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд (присадибна ділянка).** Постанова судової палати для розгляду справ щодо захисту соціальних прав КАС ВС від 17 грудня 2018 року, справа № 509/4156/15-а, провадження № 9901/7504/18 . . . . . 83
- Визнання протиправним і скасування рішення сільради про надання особі дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність із цільовим призначенням для ведення особистого селянського господарства (землю надано учаснику бойових дій, який має встановлені законодавством пільги стосовно першочергового розгляду його звернень).** Постанова КАС ВС від 20 вересня 2018 року, справа № 718/2108/16-а, провадження № К/9901/42830/18 . . . . . 92
- Визнання протиправною відмови у наданні дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки сільськогосподарського призначення державної власності для ведення фермерського господарства та зобов'язання надати такий дозвіл.** Постанова КАС ВС від 20 вересня 2018 року, справа № 804/5597/15, провадження № К/9901/6175/18 . . . . . 95

**Визнання протиправною відмови Держгеокадастру у наданні дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність; зобов'язання розглянути клопотання про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність (відмовою Держгеокадастру аргументовано тим, що ця земельна ділянка зарезервована для передачі учасникам АТО).** Постанова ВП ВС від 24 вересня 2018 року, справа № 814/1239/16, провадження № К/9901/13170/18. . . . . 99

**Визнання незаконною і скасування ухвали міськради про надання дозволу на виготовлення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки (позивач також користувався спірною земельною ділянкою та сподівався на її оформлення).** Постанова КАС ВС від 25 квітня 2018 року, справа № 461/2132/17, провадження № К/9901/1160/17 . . . . . 102

**Визнання протиправним і скасування пункту рішення міськради про задоволення протесту прокурора на рішення міськради про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки.** Постанова КАС ВС від 23 січня 2018 року, справа № 1620/992/12, провадження № К/9901/1934/18 . . . . . 103

**Юрисдикційні питання оскарження рішень щодо надання дозволу на розроблення проекту землеустрою . . . . . 104**

**ЦИВІЛЬНА/ГОСПОДАРСЬКА ЮРИСДИКЦІЯ . . . . . 104**

**Визнання неправомірними дій посадових осіб міськради та зобов'язання вчинити дії із затвердження технічної документації щодо приватизації позивачем земельної ділянки для обслуговування житлового будинку.** Постанова ВП ВС від 28 листопада 2018 року, справа № 431/3675/16-а, провадження № 11-1026апш18. . . . . 104

**Визнання незаконними висновків державних органів про погодження третій особі проекту відведення земельної ділянки, а також рішення органу місцевого самоврядування, яким третій особі надано у власність земельну ділянку.** Постанова ВП ВС від 28 листопада 2018 року, справа № 807/1442/13-а, провадження № 11-1023апш18. . . . . 105

**Визнання неправомірним списання в архів клопотання позивача про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки і доданих до нього матеріалів без розгляду на сесії міськради; зобов'язання повернути за належністю із архіву для розгляду на сесії міськради зазначене клопотання; визнати неправомірними і скасувати рішення міськради про надання у власність фізичним особам земельних ділянок, на одну з яких претендує позивачка.** Постанова ВП ВС від 03 жовтня 2018 року, справа № 200/17470/14-а, провадження № 11-799апш18. . . . . 106

**Визнання незаконним і скасування рішення міськради, яким надано дозвіл на виготовлення технічної документації із землеустрою щодо поділу та об'єднання земельних ділянок із метою створення двох нових землеволодінь без зміни цільового призначення на користь територіальної громади.** Постанова ВП ВС від 22 серпня 2018 року, справа № 539/3192/16-ц, провадження № 14-277цс18. . . . . 107

- Визнання незаконним і скасування рішення селищної ради про надання дозволу на розроблення проекту відведення земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 03 липня 2018 року, справа № 753/15528/16, провадження № 11-462апп18. . . . . 110
- Визнання незаконними та скасування рішень сесій міськради про надання дозволу юридичним і фізичним особам на розроблення технічної документації із землеустрою щодо встановлення меж земельної ділянки в натурі для експлуатації та обслуговування будівель і споруд.** Постанова ВП ВС від 19 червня 2018 року, справа № 922/2383/16, провадження № 12-16гс18. . . . . 112
- Визнання протиправними і скасування рішень районної державної ради щодо виготовлення технічної документації із землеустрою, встановлення меж земельної ділянки та передачі її у власність.** Постанова ВП ВС від 13 червня 2018 року, справа № 554/4857/16-а, провадження № 11-510апп18. . . . . 116
- Визнання незаконним і скасування рішення сільради про надання дозволу на розроблення проекту відведення земельних ділянок для будівництва житлового будинку, господарських будівель і споруд.** Постанова ВП ВС від 13 червня 2018 року, справа № 307/2765/15-ц, провадження № 14-206гс18. . . . . 118
- Скасування рішення міськради про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 05 червня 2018 року, справа № 826/13628/16, провадження № 11-538апп18. . . . . 120
- Визнання недійсним рішення міськради про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки (землі оборони).** Постанова ВП ВС від 11 вересня 2018 року, справа № 910/21404/17, провадження № 12-156гс18. . . . . 121
- Визнання протиправними та скасування розпоряджень райдержадміністрації про надання дозволу на розроблення технічної документації із землеустрою щодо встановлення меж земельних ділянок в натурі (на місцевості) та надання їх в оренду для ведення товарного сільськогосподарського виробництва господарським товариством.** Постанова ВП ВС від 24 квітня 2018 року, справа № 825/478/17, провадження № 11-230апп18. . . . . 125
- Визнання недійсним рішення органу місцевого самоврядування про надання дозволу СПД на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у користування на умовах оренди для будівництва та обслуговування будівель торгівлі.** Постанова ВП ВС від 18 квітня 2018 року, справа № 369/13240/14-а, провадження № 11-194апп18. . . . . 125
- Спір за позовом ФГ щодо визнання незаконними дій, бездіяльності та рішення відділу Держземагентства про погодження проєктів землеустрою, внесення відомостей і проведення реєстрації та присвоєння кадастрових номерів спірним земельним ділянкам.** Постанова ВП ВС від 04 квітня 2018 року, справа № 813/7654/14, провадження № 11-215апп18. . . . . 127



**Визнання протиправним і скасування розпорядження про затвердження технічної документації із передачі земельних часток (паїв) та видачу державних актів на право приватної власності на землю в частині державного акта на право постійного користування землею.** Постанова ВП ВС від 18 квітня 2018 року, справа № 802/950/17-а, провадження № 11-107апп18 . . . . . 128

**Визнання незаконними та скасування рішень органу місцевого самоврядування про погодження виготовлення проекту відведення земельної ділянки для передачі в оренду кооперативу (позивач – постійний користувач спірної земельної ділянки).** Постанова ВП ВС від 04 квітня 2018 року, справа № 439/1593/16-а (К/9901/16493/18), провадження № 11-181апп18 . . . . . 129

**АДМІНІСТРАТИВНА ЮРИСДИКЦІЯ** . . . . . 131

Постанова ВП ВС від 22 січня 2019 року, справа № 371/957/16-а, провадження № 11-653апп18 . . . . . 131

**Зобов'язання ради надати відповідь на запит на інформацію; скасування рішення ради про відмову у наданні дозволу на виготовлення проекту землеустрою; зобов'язання ради розглянути заяву про надання дозволу на виготовлення проекту землеустрою щодо відводу земельної ділянки у власність повторно, відповідно до вимог чинного законодавства.** Постанова ВП ВС від 16 січня 2019 року, справа № 361/2562/16-а, провадження № 11-1179апп18. . . . . 134

**Визнання незаконними і скасування рішень сільради про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства.** Постанова ВП ВС від 28 листопада 2018 року, справа № 536/158/16-ц, провадження № 14-426цс18 . . . . . 137

**Визнання протиправною бездіяльністю міськради щодо розгляду заяви про затвердження проекту землеустрою і надання у власність земельної ділянки для обслуговування житлового будинку та для ведення садівництва; зобов'язання міськради розглянути заяву і прийняти відповідне рішення у передбачені законом строки.** Постанова ВП ВС від 29 серпня 2018 року, справа № 640/9870/16-а, провадження № 11-478апп18 . . . . . 141

**Зобов'язання ГУ Держгеокадастру області розглянути клопотання про надання позивачеві дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки для ведення фермерського господарства; визнати незаконним і скасувати наказ, виданий ГУ Держгеокадастру області, згідно з яким третій особі у справі надано дозвіл на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки в оренду.** Постанова ВП ВС від 17 жовтня 2018 року, справа № 380/624/16-ц, провадження № 14-301цс18 . . . . . 143

**Визнання протиправною відмови ГУ Держгеокадастру у затвердженні проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства із земель державного резервного фонду та у передачі позивачеві зазначеної ділянки у власність; зобов'язання відповідача повторно розглянути заяву позивача про затвердження проекту землеустрою та передати позивачеві зазначену ділянку у власність.** Постанова ВП ВС від 03 жовтня 2018 року, справа № 820/4149/17, провадження № 11-759апп18 . . . . . 144

**Визнання протиправним і скасування рішення міськради в частині відмови товариству у наданні дозволу на розроблення технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельних ділянок в натурі для будівництва житлового будинку; зобов'язання міськради повторно розглянути на її пленарному засіданні (сесії) питання щодо надання товариству дозволу на розроблення технічної документації із землеустрою щодо встановлення (відновлення) меж земельних ділянок в натурі (на місцевості).** Постанова ВП ВС від 20 червня 2018 року, справа № 758/1764/17, провадження № 11-438апп18 . . . . 146

**Скасування розпорядження голови райдержадміністрації про надання дозволу сільськогосподарському товариству на розробку технічної документації із землеустрою щодо встановлення меж земельних ділянок в натурі для подальшого надання в оренду (оскаржуване розпорядження стосувалося нерозподілених (невитребуваних) земельних ділянок КСП).** Постанова ВП ВС від 19 червня 2018 року, справа № 922/864/17, провадження № 12-61гс18 . . . . . 149

**Визнання протиправним і скасування рішення відповідача про відмову у наданні дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд.** Постанова ВП ВС від 30 травня 2018 року, справа № 826/5737/16, провадження № 11-475апп18 . . . . . 152

**Визнання недійсним рішення міськради в частині відмови у наданні дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки для ведення садівництва та про визнання права на розроблення такого проекту землеустрою.** Постанова ВП ВС від 24 квітня 2018 року, справа № 401/2400/16-ц, провадження № 14-120цс18 . . . . . 155

**Скасування рішення селищної ради про затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки в оренду.** Постанова ВП ВС від 30 травня 2018 року, справа № 150/928/14-а, провадження № 11-113апп18 . . . . . 156

**Скасування рішень про відмову у затвердженні проекту землеустрою/надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 21 березня 2018 року, справа № 536/233/16-ц, провадження № 14-5зц18 . . 158

**Оскарження рішень органів місцевого самоврядування про затвердження нормативної грошової оцінки землі, внесення змін до догворів оренди землі, оскарження витягів із технічної документації про нормативну грошову оцінку земельної ділянки тощо . . . . . 160**

**Оскарження рішень органів місцевого самоврядування щодо визначення орендної плати за землю (про визнання нечинною та скасування ухвали міськради про затвердження нормативної грошової оцінки).** Постанова ВП ВС від 08 травня 2018 року, справа № 461/8220/13-а, провадження № 11-241апп18 . . . . . 160

**Визнання незаконним і скасування рішення міськради про затвердження нормативної грошової оцінки земель населених пунктів.** Постанова КАС ВС від 25 вересня 2018 року, справа № 428/7176/14-а, провадження № К/9901/6199/18, № К/9901/6201/18 . . . . . 162

**Юрисдикційні питання оскарження рішень органів місцевого самоврядування щодо встановлення нормативної грошової оцінки, внесення змін до договорів оренди землі, оскарження витягів із технічної документації про нормативну грошову оцінку земельної ділянки** . . . . . 168

**Визнання протиправним і скасування рішення районної ради про затвердження матеріалів технічної документації з нормативної грошової оцінки земельних ділянок, визнання протиправним і скасування витягу із технічної документації про нормативну грошову оцінку земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 20 червня 2018 року, справа № 823/902/17, провадження № 11-466апш18 . . . . . 168

**Визнання протиправним і скасування рішення органу місцевого самоврядування про внесення змін до договору оренди землі (чи стосується спір захисту цивільних прав, що виникають із земельних відносин, чи спірні відносини мають публічно-правовий характер, оскільки рішення органу місцевого самоврядування оскаржується у зв'язку з невиконанням цим органом як розпорядником інформації його обов'язку щодо оприлюднення проекту рішення).** Постанова ВП ВС від 04 квітня 2018 року, справа № 676/3596/16-а, провадження № 11-187апш18 . . . . . 170

**Скасування рішення органу місцевого самоврядування щодо визначення орендної плати за землю (про визнання нечинною та скасування ухвали міськради про затвердження нормативної грошової оцінки).** Постанова ВП ВС від 08 травня 2018 року, справа № 461/8220/13-а, провадження № 11-241апш18 . . . . . 172

**Урегулювання розбіжностей при укладенні договору оренди земельної ділянки, визнання договору оренди укладеним у судовому порядку** . . . . . 173

**Визнання недійсним пункту рішення міськради про надання підприємству в оренду земельної ділянки за фактичним розміщенням нежитлової будівлі та викладення його у новій редакції із встановленням орендної плати за користування земельною ділянкою у розмірі 3% від чинної нормативної грошової оцінки земель.** Постанова ВП ВС від 11 грудня 2018 року, справа № 904/9302/17, провадження № 12-211рс18 . . . . . 173

**Визнання за позивачем права оренди земельної ділянки для експлуатації та обслуговування нежилых приміщень, розташованих на спірній ділянці, визнання укладеним договором оренди цієї земельної ділянки у редакції, запропонованій позивачем, та зобов'язання зареєструвати цей договір в установленому законом порядку.** Постанова ВП ВС від 04 грудня 2018 року, справа № 32/563, провадження № 12-172рс18 . . . . . 175

**Урегулювання розбіжностей і визнання укладеним договором оренди землі (рішенням міськради затверджено «зразок» договору оренди землі).** Постанова КГС ВС від 29 серпня 2018 року, справа № 908/2100/17 . . . . . 181

**Момент виникнення права оренди земельної ділянки** . . . . . 183

**Скасування рішення селищної ради про затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки районній спілці споживчих товариств для облаштування території ринку.** Постанова ВП ВС від 30 травня 2018 року, справа № 150/928/14-а, провадження № 11-113апш18 . . . . . 183

- Визнання недійсним договору емфітевзису як такого, що укладений у період дії договору оренди (запис про право оренди позивача-орендаря було скасовано у зв'язку з помилковістю визначення строку дії договору оренди, укладеного із попереднім орендарем).** Постанова КЦС ВС від 20 червня 2018 року, справа № 387/458/17-ц, провадження № 61-438св18 . . . . . 184
- Визнання недійсним договору емфітевзису як такого, що не був зареєстрований в установленому законом порядку (тільки нотаріально посвідчений), та укладення під час його дії договору оренди цієї ж земельної ділянки.** Постанова КЦС ВС від 18 квітня 2018 року, справа № 311/4089/15-ц, провадження № 61-4623св18. . . . . 186
- Розірвання договору оренди землі (право оренди за договором взагалі не зареєстровано в установленому порядку).** Постанова КГС ВС від 11 липня 2018 року, справа № 917/866/16. . . . . 189
- Поновлення договору оренди землі . . . . . 191**
- Визнання договорів оренди земельних ділянок недійсними, скасування державної реєстрації договорів, визнання договорів оренди земельних ділянок поновленими.** Постанова ВП ВС від 21 листопада 2018 року, справа № 530/212/17ц, провадження № 14-330ц18. . . . . 191
- Визнання договору оренди землі недійсним і визнання договору оренди землі поновленим.** Постанова ВП ВС від 10 квітня 2018 року, справа № 594/376/17-ц, провадження № 14-65ц18. . . . . 197
- Визнання недійсними договорів про встановлення права користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзису) та визнання поновленим договору оренди земельної ділянки.** Постанова об'єднаної палати КЦС ВС від 17 жовтня 2018 року, справа № 379/338/16-ц, провадження № 61-8479сво18 . . . . . 199
- Визнання поновленим на тих самих умовах договору оренди земельної ділянки.** Постанова палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 10 вересня 2018 року, справа № 920/739/17 . . . . . 204
- Визнання договору оренди земельної ділянки недійсним і скасування його державної реєстрації, визнання договору оренди земельної ділянки укладеним (до листа-пропозиції було додано типову форму договору оренди землі, а не проект додаткової угоди).** Постанова КЦС ВС від 07 березня 2018 року, справа № 683/3651/16-ц, провадження № 61-6095св18. . . . . 213
- Визнання договору оренди землі продовженим на той самий строк і на тих самих умовах, визнання укладеною додаткової угоди про поновлення терміну дії цього договору оренди (термін дії первинного договору славив до набрання чинності змін до статті 33 Закону України «Про оренду землі» (12 березня 2011 року), якими передбачено можливість автоматичного поновлення без прийняття рішення радою).** Постанова КГС ВС від 22 лютого 2018 року, справа № 922/1008/17 . . . . . 213

**Поновлення договору оренди землі на тих самих умовах у редакції додаткової угоди (на час розгляду спору спірну земельну ділянку передано новому орендареві).** Постанова КГС ВС від 04 квітня 2018 року, справа № 902/568/17 . . . . . 217

**Визнання недійсними договорів про поновлення оренди земельної ділянки (первинний договір, про продовження якого укладено оскаржені договори, визнано недійсним у судовому порядку).** Постанова КГС ВС від 10 травня 2018 року, справа № 927/1207/16 . . . . . 218

**Забезпечення позову у справах про поновлення договору оренди землі** . . . . . 220

**Застосовано забезпечення позову: управління Держгеокадастру заборонено вчиняти дії щодо продажу на земельних торгах прав на спірну земельну ділянку.** Постанова КГС ВС від 18 липня 2018 року, справа № 922/362/18 . . . . . 220

**Застосовано забезпечення позову: міськраді та її виконавчим органам (структурним підрозділам) заборонено вчиняти будь-які дії і приймати будь-які рішення щодо розпорядження спірною земельною ділянкою.** Постанова КГС ВС від 13 лютого 2018 року, справа № 909/359/17 . . . . . 221

**Юрисдикційні питання спорів щодо поновлення договорів оренди** . . 222

**Продовження строку на укладення договору оренди землі та зобов'язання укласти договір.** Постанова ВП ВС від 11 грудня 2018 року, справа № 904/10454/17, провадження № 12-217гс18 . . . . . 222

**Визнання протиправним і скасування рішення ГУ Держземagenta щодо відмови у поновленні терміну дії договору оренди земельної ділянки та в укладенні додаткової угоди до договору оренди землі; зобов'язання ГУ Держземagenta укласти із позивачем додаткову угоду про поновлення терміну дії договору оренди земельної ділянки сільськогосподарського призначення на той самий строк і на тих самих умовах, передбачених цим договором.** Постанова ВП ВС від 20 вересня 2018 року, справа № 816/389/15-а, провадження № 11-608ап18 . . . . . 224

**Визнання незаконним і скасування рішення міськради, яким підприємству (позивачеві) відмовлено у продовженні терміну оренди земельних ділянок для обслуговування кіоску.** Постанова ВП ВС від 20 червня 2018 року, справа № 727/10968/17, провадження № 11-524ап18 . . . . . 227

**Оскарження рішення органу місцевого самоврядування про внесення змін до рішення про поновлення договору оренди земельних ділянок (умовою передачі в оренду визначено встановлення сервіту на проїзд).** Постанова ВП ВС від 20 червня 2018 року, справа № 569/12538/16-а, провадження № 11-345ап18 . . . . . 228

**Зобов'язання органу місцевого самоврядування поновити договір оренди земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 17 квітня 2018 року, справа № 461/980/16-а, провадження № 11-248ап18 . . . . . 230

**Скасування рішення органу місцевого самоврядування про надання СПД в оренду земельної ділянки несільськогосподарського призначення.** Постанова ВП ВС від 04 квітня 2018 року, справа № 539/1957/16-а, провадження № 11-210ап18 . . . . . 231

- Визнання протиправною бездіяльності міськради щодо включення до комплексної схеми розміщення тимчасових споруд для здійснення підприємницької діяльності; визнання протиправною бездіяльності міськради щодо неприйняття рішення про продовження терміну дії договорів оренди земельних ділянок для розміщення спірних споруд; зобов'язання міськради включити до комплексної схеми спірні споруди; зобов'язання міськради прийняти рішення про продовження терміну дії договорів оренди земельних ділянок для розміщення спірних споруд; зобов'язання міськради укласти договори оренди земельних ділянок для розміщення спірних споруд на умовах типових договорів.** Постанова ВП ВС від 04 квітня 2018 року, справа № 465/7909/15-а, провадження № 11-209апп18 . . . . . 232
- Розірвання договору оренди землі.** . . . . . 234
- Розірвання договору оренди земельної ділянки, укладеного між міськрадою і ПП (систематичне невнесення орендної плати).** Постанова ВП ВС від 27 листопада 2018 року, справа № 912/1385/17, провадження № 12-201гс18 . . . . . 234
- Розірвання договору оренди (несвоєчасне внесення орендної плати, яку внесено у повному обсязі після звернення до суду).** Постанова ВП ВС від 16 травня 2018 року, справа № 910/5394/15-г, провадження № 12-41гс18 . . . . . 237
- Розірвання договору оренди землі, повернення земельної ділянки і стягнення заборгованості з орендної плати.** Постанова об'єднаної палати КЦС ВС від 10 жовтня 2018 року, справа № 584/475/17, провадження № 61-24937св18. . . . . 239
- Розірвання договору оренди землі (неналежне виконання умов договору щодо сплати орендної плати).** Постанова КЦС ВС від 16 серпня 2018 року, справа № 636/3597/16-ц, провадження № 61-4117св18. . . . . 241
- Розірвання договору оренди земельної ділянки (систематична несплата орендної плати).** Постанова КГС ВС від 10 травня 2018 року, справа № 923/441/17 . . . . . 242
- Розірвання договору оренди (систематична несплата орендної плати, відповідач заперечує факт заборгованості, посиляючись на показання свідків про передачу орендної плати безпосередньо в руки).** Постанова КЦС ВС від 27 червня 2018 року, справа № 614/805/16-ц, провадження № 61-26911св18 . . . . . 245
- Розірвання договору оренди (орендар без згоди орендодавця передає право оренди іншій особі; відбулася ліквідація/реорганізація орендаря).** Постанова КЦС ВС від 03 жовтня 2018 року, справа № 138/2294/17, провадження № 61-20134св18 . . . . . 247
- Розірвання договору оренди землі (з огляду на її невикористання орендарем у зв'язку з виїздом в іншу місцевість і передачу без згоди орендодавця у користування іншій особі).** Постанова КЦС ВС від 21 березня 2018 року, справа № 481/229/16-ц, провадження № 61-10289св18. . . . . 250
- Визнання договорів оренди земельних ділянок розірваними в односторонньому порядку.** Постанова КЦС ВС від 21 лютого 2018 року, справа № 420/557/16-ц, провадження № 61-2042св18 . . . . . 251

**Визнання недійсним рішення міськради про припинення договору оренди землі (оскаржене рішення аргументовано проведенням на орендованій земельній ділянці будівельних робіт, не передбачених метою її використання).** Постанова КГС ВС від 11 вересня 2018 року, справа № 926/298/18 . . . . . 253

**Визнання недійсним рішення міськради про розірвання договору оренди (одностороння відмова від договору у зв'язку з невиконанням його умов щодо здійснення будівництва на орендованій ділянці в установленій у такому договорі строк).** Постанова КГС ВС від 04 квітня 2018 року, справа № 910/8011/17 . . . . . 257

**Розірвання договору оренди землі (право оренди за договором не зареєстровано в установленому порядку).** Постанова КГС ВС від 11 липня 2018, справа № 917/866/16 . . . . . 258

**Спори, пов'язані із переходом прав на землю в порядку статті 120 ЗК України, статті 377 ЦК України.** . . . . . 259

**Визнання за позивачем права оренди земельної ділянки для експлуатації та обслуговування нежилх приміщень, розташованих на спірній ділянці, визнання укладеним договором оренди цієї земельної ділянки у редакції, запропонованій позивачем, і зобов'язання зареєструвати його в установленому законом порядку.** Постанова ВП ВС від 04 грудня 2018 року, справа № 32/563, провадження № 12-172гс18 . . . . . 259

**Визнання недійсним договором оренди земельної ділянки (спірна земельна ділянка перебуває у постійному користуванні Адміністрації Державної прикордонної служби України, міськрада незаконно розпорядилася землями оборони).** Постанова ВП ВС від 12 червня 2018 року, справа № 916/3727/15, провадження № 12-126гс18 . . . . . 261

**Визнання неправомірним і скасування рішення органу місцевого самоврядування про відмову позивачеві у наданні дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і для ведення особистого селянського господарства, зобов'язання вчинити дії.** Постанова ВП ВС від 05 червня 2018 року, справа № 720/1716/15-ц, провадження № 14-151цс18. . . . . 262

**Визнання укладеним договором оренди у наведеній у позові редакції.** Постанова КГС ВС від 15 січня 2019 року, справа № 908/27/18. . 265

**Внесення змін до договору оренди земельної ділянки шляхом визнання укладеною додатковою угоди до договору оренди (в частині заміни орендаря).** Постанова КГС ВС від 29 серпня 2018 року, справа № 920/675/17 . . . . . 267

**Визнання недійсним пункту рішення міськради про надання, вилучення та оформлення земельних ділянок в оренду, яким передбачено, що в місячний термін після державної реєстрації права оренди земельної ділянки нараховується та сплачується орендна плата за фактичне користування земельною ділянкою за період із дня набуття права власності на об'єкт нерухомого майна до дня прийняття цього рішення.** Постанова КГС ВС від 06 лютого 2018 року, справа № 917/242/17 . . . . . 268

- Визнання незаконним і скасування рішення міськради про передачу товариству земельної ділянки для будівництва, обслуговування та експлуатації житлового будинку; визнання недійсним договором оренди земельної ділянки (розмір земельної ділянки, переданої поза процедурою земельних торгів, є значно більшим за необхідний для обслуговування нерухомості, розташованої на спірній ділянці).** Постанова КГС ВС від 09 лютого 2018 року, справа № 910/4528/15-г . . . . . 269
- Про поділ у натурі частини житлового будинку та земельної ділянки у визначених межах.** Постанова КГС ВС від 05 вересня 2018 року, справа № 552/4097/15-ц, провадження № 61-11135св18. . . . . 270
- Визнання укладеною додаткової угоди до договору купівлі-продажу в частині зміни предмета продажу (нежитлові приміщення замість торгового павільйону).** Постанова КГС ВС від 21 вересня 2018 року, справа № 909/68/18 . . . . . 276
- Юрисдикційні спори, пов'язані із переходом прав на земельну ділянку в порядку статті 377 ЦК України, статті 120 ЗК України . . . . . 277**
- Скасування розпорядження райдержадміністрації про надання ДП згоди на поділ земельної ділянки; про погодження технічної документації із землеустрою щодо поділу земельної ділянки державної власності.** Постанова ВП ВС від 12 грудня 2018 року, справа № 809/48/18, провадження № 11-108ап18 . . . . . 277
- Нерозривність земельної ділянки із розташованими на ній об'єктами нерухомого майна (фундаментальними будівлями, спорудами).** Рішення ЄСПЛ у справі «MAHARRAMOV v. AZERBAIJAN» (заява № 5046/07) від 30 березня 2017 року . . . . . 280
- Визнання недійсним договору оренди земельної ділянки . . . . . 281**
- Визнання договору оренди земельної ділянки недійсним і повернення земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 07 листопада 2018 року, справа № 575/476/16-ц, провадження № 14-306цс18 . . . . . 281
- Визнання недійсним договором оренди землі, укладеного особою, в якій відповідна земельна ділянка перебуває на праві постійного користування.** Постанова ВП ВС від 13 червня 2018 року, справа № 474/100/16-ц, провадження № 14-161цс18 . . . . . 286
- Визнання недійсним договором оренди землі (договір оренди укладено позивачем на підставі державного акта, в якому зазначено помилкові кадастрові номери та площі належних позивачеві земельних ділянок).** Постанова КЦС ВС від 03 жовтня 2018 року, справа № 474/556/17-ц, провадження № 61-10508св18. . . . . 291
- Визнання недійсним договором оренди землі (експертизою доведено, що підпис на договорі поставлено іншою особою, проте власник ділянки приймав орендну плату за оспорюваним договором).** Постанова КЦС ВС від 23 травня 2018 року, справа № 543/487/15-ц, провадження № 61-8362зпв18 . . . . . 294
- Визнання недійсним і скасування пункту рішення міськради, яким підприємству під розміщення наявної автостоянки передано в оренду земельну ділянку; визнання недійсним договором оренди земельної ділянки (земельну ділянку передано без проведення земельних торгів).** Постанова КГС ВС від 14 червня 2018 року, справа № 911/1060/16 . . . . . 296



**Визнання недійсним договору оренди земельної ділянки, який укладено за відсутності нормативної грошової оцінки.** Постанова КГС ВС від 04 липня 2018 року, справа № 922/3581/17 . . . . . 297

**Визнання недійсним договору купівлі-продажу земельної ділянки . . . . . 298**

**Фіктивність договору купівлі-продажу земельної ділянки . . . . . 298**

**Визнання недійсним договору купівлі-продажу земельної ділянки як фіктивного (договір укладено між близькими родичами з метою унеможливлення виконання судового рішення у майбутньому).** Постанова КЦС ВС від 04 квітня 2018 року, справа № 344/17672/15-ц, провадження № 61-3675св18 . . . . . 298

**Оцінка законодавчо встановленого в Україні мораторію на купівлю-продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення.** Рішення ЄСПЛ у справі «Зеленчук і Цицора проти України» (заяви № 846/16 та № 1075/16) від 22 травня 2018 року . . . . . 302

**Визнання недійсним договору емфітевзису . . . . . 314**

**Визнання недійсним договору емфітевзису як такого, що укладений у період дії договору оренди (запис про право оренди позивача-орендаря було скасовано у зв'язку з помилковістю визначення строку дії договору оренди, укладеного із попереднім орендарем).** Постанова КЦС ВС від 20 червня 2018 року, справа № 387/458/17-ц, провадження № 61-438св18 . . . . . 314

**Звільнення самовільно зайнятої земельної ділянки (стаття 212 ЗК України) . . . . . 317**

**Звільнення самовільно зайнятої земельної ділянки.** Постанова палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 21 січня 2019 року, справа № 910/22093/17 . . . . . 317

**Знесення гаража – гаражний кооператив було розташовано на землях залізниці.** Рішення ЄСПЛ у справі «МКНСНУАН v. RUSSIA» (заява № 54700/12) від 07 травня 2017 року. . . . . 321

**Знесення будівель, збудованих за наявності чинних дозволів на будівництво, виданих держорганами, на землях лісового фонду (тобто із порушенням законодавства про охорону навколишнього середовища).** Рішення ЄСПЛ у справі «TUMELIAI v. LITHUANIA» (заява № 25545/14) від 09 січня 2018 року . . . . . 322

**Стягнення збитків за користування земельною ділянкою без правовстановлюючих документів . . . . . 325**

**Визнання незаконним і скасування рішення виконкому міськради про затвердження актів комісії з визначення та відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам.** Постанова ВП ВС від 23 січня 2019 року, справа № 750/10172/17, провадження № 11-796ап18 . . . . . 325

**Скасування розпорядження райдержадміністрації про затвердження актів визначення розміру відшкодування збитків, заподіяних внаслідок використання земельних ділянок без правовстановлюючих документів на території сільради, у частині затвердження акта щодо визначення розміру відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам.** Постанова ВП ВС від 12 грудня 2018 року, справа № 802/2474/17-а (К/9901/55094/18), провадження № 11-1081ап18 . . . . . 329

- Визнання протиправним і скасування рішення виконкому міськради про затвердження розмірів визначених збитків, завданих ТОВ міськраді.** Постанова ВП ВС від 12 грудня 2018 року, справа № 501/463/15-а, провадження № 11-1154ап18 . . . . . 331
- Стягнення безпідставно збережених коштів орендної плати.** Постанова ВП ВС від 20 листопада 2018 року, справа № 922/3412/17, провадження № 12-182гс18 . . . . . 333
- Стягнення збитків у виді неoderжаного доходу внаслідок користування із метою підприємницької діяльності земельною ділянкою без правовстановлюючих документів.** Постанова ВП ВС від 23 травня 2018 року, справа № 629/4628/16-ц, провадження № 14-77цс18 . . . . . 338
- Юрисдикційні питання, що виникають при розгляді спорів щодо стягнення збитків за користування земельною ділянкою без правовстановлюючих документів . . . . . 342**
- Стягнення з ФОП безпідставно збережених коштів у виді несплаченої орендної плати за користування цією особою земельними ділянками без укладання відповідного договору оренди або за відсутності правовстановлюючих документів (спір між міськрадою і ФОП).** Постанова ВП ВС від 17 жовтня 2018 року, справа № 922/2972/17, провадження № 12-194гс18 . . . . . 342
- Відшкодування збитків, завданих внаслідок користування земельною ділянкою без правовстановлюючих документів (спір між міськрадою і ФОП).** Постанова ВП ВС від 03 жовтня 2018 року, справа № 904/1182/17, провадження № 12-195гс18 . . . . . 344
- Відшкодування збитків, завданих внаслідок користування земельною ділянкою без правовстановлюючих документів (спір між міськрадою і ФОП).** Постанова ВП ВС від 27 червня 2018 року, справа № 749/230/15-ц, провадження № 14-214цс18 . . . . . 346
- Стягнення безпідставно збережених коштів у розмірі орендної плати.** Постанова ВП ВС від 12 червня 2018 року, справа № 922/3204/17, провадження № 12-133гс18 . . . . . 347
- Стягнення збитків, завданих унаслідок використання земельної ділянки без сплати земельного податку . . . . . 349**
- Стягнення збитків, завданих унаслідок використання земельної ділянки без сплати земельного податку, в сумі 199 570,32 грн за період із 01 березня 2014 року по 01 листопада 2016 року.** Постанова ВП ВС від 20 вересня 2018 року, справа № 925/230/17ц, провадження № 12-188гс18 . . . . . 349
- Стягнення збитків, заподіяних власнику/користувачеві земельної ділянки через неможливість користування нею . . . . . 354**
- Усунення перешкод у користуванні земельною ділянкою, відшкодування збитків і звільнення від сплати орендної плати (у зв'язку із незаконною передачею орендованої позивачем земельної ділянки іншій особі).** Постанова ВП ВС від 16 січня 2019 року, справа № 388/1241/15-ц, провадження № 14-572цс18 . . . . . 354

**Стягнення збитків, завданих внаслідок неможливості користування земельною ділянкою законним орендарем.** Постанова ККС ВС від 08 жовтня 2018 року, справа № 540/1145/16-ц, провадження № 61-15316св18. . . . . 355

**Право власника на компенсацію за користування належною йому земельною ділянкою іншою особою без його згоди (до встановлення власником меж такої ділянки).** Рішення ЄСПЛ у справі «Vira Dovzhenko v. Ukraine» (заява № 26646/07) від 15 січня 2019 року. . . . . 357

**Відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок засмічення земельної ділянки** . . . . . 358

**Відшкодування шкоди, заподіяної внаслідок засмічення земельної ділянки відходами.** Постанова КГС ВС від 27 вересня 2018 року, справа № 909/6/18. . . . . 358

**Спори, пов'язані із правом постійного користування земельною ділянкою** . . . . . 361

**Первісний позов про зобов'язання відповідача (університету) повернути позивачам самовільно зайняті земельні ділянки, усунути перешкоди у користуванні спірними земельними ділянками шляхом демонтажу паркану, яким відгороджено землі загального користування, що є частиною проїзду.**

**Зустрічний позов про визнання за університетом права постійного користування земельною ділянкою; визнання недійсними рішень сесійної ради, на підставі яких спірні земельні ділянки надано у власність і видано державні акти про право власності на ці земельні ділянки.** Постанова ВП ВС від 12 грудня 2018 року, справа № 372/5635/13-ц, провадження № 14-122цс18 . . . . . 361

**Припинення права постійного користування ПАТ земельною ділянкою; скасування акта про надання у користування вказаної земельної ділянки; зобов'язання відповідачів передати спірну земельну ділянку за актом приймання-передачі міськраді та про визнання недійсним договору суперфіцію.** Постанова ВП ВС від 06 листопада 2018 року, справа № 914/2298/17, провадження № 12-177гс18 . . . . . 365

**Визнання недійсним частини рішення, яким визнано комунальною власністю територіальної громади землі, включені до меж цього населеного пункту рішенням районної ради (позивач вважає себе постійним користувачем відповідної земельної ділянки).** Постанова ВП ВС від 26 червня 2018 року, справа № 902/517/17, провадження № 12-78гс18. . . . . 370

**Визнання недійсним рішення органу місцевого самоврядування, яким припинено право постійного користування земельною ділянкою (землі освіти).** Постанова ВП ВС від 30 травня 2018 року, справа № 923/466/17, провадження № 12-89гс18. . . . . 373

**Визнання недійсними рішень, скасування рішень про державну реєстрацію та витребування земельних ділянок із незаконного володіння.** Постанова ВП ВС від 30 травня 2018 року, справа № 367/2271/15-ц, провадження № 14-146цс18 . . . . . 376

<b>Визнання права постійного користування земельною ділянкою та визнання недійсним рішення селищної ради про розгляд клопотання ПП щодо надання дозволу на виготовлення технічної документації із землеустрою щодо встановлення меж земельної ділянки в натурі (на місцевості). Постанова КГС ВС від 21 листопада 2018 року, справа № 921/716/17-г/17</b>	379
<b>Визнання недійсним рішення міськради про припинення права постійного користування земельною ділянкою. Постанова КГС ВС від 14 серпня 2018 року, справа № 903/540/17</b>	384
<b>Визнання недійсним договору оренди (керуючим санацією підприємства-позивача виявлено, що земельна ділянка, яка перебуває на праві постійного користування у підприємства-банкрута, передана в оренду іншим особам). Постанова КГС ВС від 02 серпня 2018 року, справа № 911/2726/17</b>	385
<b>Визнання незаконними і скасування наказів, скасування рішень про державну реєстрацію прав та їх обтяжень (позивач – особа, яка вважає себе постійним користувачем спірної земельної ділянки). Постанова КГС ВС від 16 травня 2018 року, справа № 140/1903/16-ц, провадження № 61-17св18</b>	386
<b>Юрисдикційні питання спорів, пов'язаних із передачею земельних ділянок у постійне користування</b>	390
<b>Скасування рішень міськради про надання і вилучення земельних ділянок, припинення права користування землею, про надання університету земельної ділянки для будівництва навчально-адміністративного корпусу і торговельно-офісного центру з підземним паркінгом і майданчиком для паркування (позивач – особа, яка стверджує про наявність у неї права постійного користування спірною земельною ділянкою). Постанова ВП ВС від 16 січня 2019 року, справа № 2а-8868/11/2670, провадження № 11-1167ап18</b>	390
<b>Зобов'язання міськради передати земельну ділянку у постійне користування позивача. Постанова ВП ВС від 29 серпня 2018 року, справа № 569/838/17, провадження № 11-659ап18</b>	391
<b>Визнання недійсним частини рішення, яким визнано комунальною власністю територіальної громади землі, включені до меж населеного пункту рішенням районної ради (позивач вважає себе постійним користувачем відповідної земельної ділянки). Постанова ВП ВС від 26 червня 2018 року, справа № 902/517/17, провадження № 12-78гс18</b>	395
<b>Юрисдикційні питання спорів, пов'язаних із вилученням земельних ділянок із постійного користування</b>	398
<b>Скасування розпорядження голови райдержадміністрації про вилучення земельної ділянки (як такого, що прийнято із порушенням повноважень). Постанова ВП ВС від 14 листопада 2018 року, справа № 807/73/15, провадження № 11-753ап18</b>	398
<b>Межові спори</b>	400
<b>Усунення перешкоди у здійсненні права власності на нерухоме майно – адвокатську контору і на право безперешкодного корис-</b>	

тування земельною ділянкою, що призначена для будівництва та обслуговування адвокатської контори, шляхом: заборони територіальному управлінню Державної судової адміністрації України проводити реконструкцію районного суду відповідно до проекту реконструкції будівлі, розробленого ФООП і на підставі декларації про початок будівельних робіт; скасування розпорядження голови райдержадміністрації про затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у постійне користування; скасування реєстрації земельної ділянки, призначеної для будівництва та обслуговування будівель органів державної влади та місцевого самоврядування, у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно та реєстрі прав власності на нерухоме майно; скасування реєстрації кадастрового номера земельної ділянки; скасування декларації про початок будівельних робіт. Постанова ВП ВС від 12 грудня 2018 року, справа № 308/5051/17, провадження № 14-417цс18 . . . . . 400

**Визнання незаконним і скасування рішення сільради про затвердження акта узгоджувальної комісії, яким узгоджувальна комісія сільради погодила межі земельної ділянки для надання в оренду особі для обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд по межі із земельною ділянкою позивача, а також визнала претензії позивача щодо меж земельної ділянки цієї особи безпідставними.** Постанова ВП ВС від 05 грудня 2018 року, справа № 713/1817/16-ц, провадження № 14-458цс18 . . . . . 405

**Визнання недійсними і скасування державних актів на право власності на земельну ділянку.** Постанова об'єднаної палати КЦС ВС від 23 січня 2019 року, справа № 580/168/16-ц, провадження № 61-19526сво18 . . . . . 409

**Право власника на компенсацію за користування належною йому земельною ділянкою іншою особою без його згоди (до встановлення власником меж такої ділянки).** Рішення ЄСПА у справі «Vira Dovzhenko v. Ukraine» (заява № 26646/07) від 15 січня 2019 року . . 412

**Юрисдикційні питання межових спорів** . . . . . 413

**Визнання протиправним і скасування рішення виконкому міськради щодо меж земельних ділянок і додержання громадянами правила добросусідства, прийнятого за результатами звернення позивача щодо узгодження меж поміж домоволодіннями, з метою оформлення права власності на земельну ділянку; зобов'язання відповідача розглянути питання про узгодження меж між садибами щодо встановлення наявності чи відсутності факту порушення наявної суміжної межі між цими садибами і прийняти законне рішення.** Постанова ВП ВС від 16 січня 2019 року, справа № 214/6004/14-а (2-а/214/3/16), (К/9901/14467/18), провадження № 11-1143ап18 . . . . . 413

**Визнання незаконним і скасування рішення виконкому міськради про встановлення меж по фактичному користуванню домоволодіння.** Постанова ВП ВС від 16 січня 2019 року, справа № 2306/1280/12, провадження № 11-1088ап18 . . . . . 414

**Землі трубопроводного транспорту.** . . . . . 416

- Зобов'язання сільради усунути перешкоди у користуванні земельною ділянкою шляхом демонтування газопроводу за межі спірної земельної ділянки.** Постанова КЦС ВС від 16 травня 2018 року, справа № 175/5004/16-ц, провадження № 61-5084св18 . . . 416
- Землі водного фонду, прибережні захисні смуги . . . . .** 418
- Визнання незаконним і скасування розпорядження райдержадміністрації про надання дозволу на розробку проекту відведення земельної ділянки; визнання незаконним і скасування розпорядження райдержадміністрації про передачу земельної ділянки у власність; визнання недійсним державного акта на право власності на земельну ділянку (накладення на земельну ділянку об'єкта водного фонду).** Постанова ВП ВС від 29 серпня 2018 року, справа № 674/32/15-ц, провадження № 14-234цс18 . . . 418
- Визнання незаконними та скасування рішень, визнання недійсними державних актів, витребування земельних ділянок.** Постанова ВП ВС від 06 червня 2018 року, справа № 372/1387/13-ц, провадження № 14-147цс18 . . . . . 421
- Визнання незаконним рішення, скасування реєстрації права власності на земельні ділянки та витребування земельних ділянок із чужого незаконного володіння.** Постанова ВП ВС від 15 травня 2018 року, справа № 372/2180/15-ц, провадження № 14-76цс18 . . . . . 423
- Визнання незаконними та скасування рішень, визнання недійсним державного акта та витребування земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 30 травня 2018 року, справа № 469/1393/16-ц, провадження № 14-71цс18 . . . . . 429
- Визнання незаконним і скасування рішення міськради про передачу земельної ділянки в оренду, визнання недійсним свідоцтва про право власності на земельну ділянку, скасування державної реєстрації права власності на земельну ділянку та повернення земельної ділянки.** Постанова КЦС ВС від 26 червня 2018 року, справа № 310/8107/15-ц, провадження № 61-5507св18 . . . 433
- Зони санітарної охорони. . . . .** 438
- Визнання права власності на земельну ділянку за набувальною давністю.** Постанова КЦС ВС від 11 квітня 2018 року, справа № 742/2916/15-ц, провадження № 61-3627св18 . . . . . 438
- Землі лісогосподарського призначення . . . . .** 441
- Визнання протиправною відмови у наданні погодження на вилучення земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 23 січня 2019 року, справа № 707/2556/17, провадження № 14-542цс18. . . . . 441
- Визнання протиправною відмови ДП у наданні погодження на вилучення земель лісогосподарського призначення державної власності та зобов'язання ДП надати позивачеві погодження на вилучення земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 23 січня 2019 року, справа № 707/76/18, провадження № 14-434цс18 . . . . . 443
- Визнання недійсним і скасування рішення сільради у частині затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства; скасування рішення приватного нотаріуса про державну реєстрацію земельної ділянки, витребування земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 30 травня 2018 року, справа № 368/1158/16-ц, провадження № 14-140цс18 . . . . . 446

<b>Визнання протиправним і скасування рішення сільради щодо відведення земельних ділянок та передачу їх у власність громадянам (землі лісогосподарського призначення).</b> Постанова ВП ВС від 04 липня 2018 року, справа № 361/3009/16-ц, провадження № 14-163цс18. ....	450
<b>Землі природно-заповідного фонду</b> .....	453
<b>Визнання незаконними і скасування розпоряджень, визнання недійсними договорів оренди землі та зобов'язання повернути земельні ділянки.</b> Постанова КЦС ВС від 16 травня 2018 року, справа № 157/938/14-ц, провадження № 61-6394св18 .....	453
<b>Землі історико-культурного призначення</b> .....	456
<b>Визнання недійсним рішення районної ради, яким прийнято у комунальну власність приміщення гаражів, розташованих на землях історико-культурного призначення, що належать до охоронної зони (на старовинному єврейському кладовищі).</b> Постанова ВП ВС від 26 червня 2018 року, справа № 914/582/17, провадження № 12-121гс18. ....	456
<b>Землі освіти</b> .....	458
<b>Визнання недійсним рішення органу місцевого самоврядування, яким припинено право постійного користування земельною ділянкою (землі освіти).</b> Постанова ВП ВС від 30 травня 2018 року, справа № 923/466/17, провадження № 12-89гс18. ....	458
<b>Визнання недійсними рішень, скасування рішень про державну реєстрацію та витребування земельних ділянок із незаконного володіння.</b> Постанова ВП ВС від 30 травня 2018 року, справа № 367/2271/15-ц, провадження № 14-146цс18 .....	461
<b>Землі оборони</b> .....	464
<b>Визнання недійсним договору оренди земельної ділянки (спірна земельна ділянка перебуває у постійному користуванні Адміністрації Державної прикордонної служби України, міська рада незаконно розпорядилася землями оборони).</b> Постанова ВП ВС від 12 червня 2018 року, справа № 916/3727/15, провадження № 12-126гс18 .....	464
<b>Мисливські угіддя</b> .....	468
<b>Скасування рішення обласної ради про надання у користування мисливських угідь.</b> Постанова ВП ВС від 22 серпня 2018 року, справа № 806/945/17, провадження № 11-630апс18 .....	468
<b>Фермерські господарства</b> .....	469
<b>Визнання незаконними та скасування розпоряджень голови райдержадміністрації, визнання недійсним договору оренди земельної ділянки і повернення земельної ділянки.</b> Постанова ВП ВС від 20 червня 2018 року, справа № 317/2520/15-ц, провадження № 14-157цс18. ....	469
<b>Визнання протиправним і скасування рішення щодо припинення діяльності ФГ та переведення зазначеної земельної ділянки до земель запасу сільради.</b> Постанова ВП ВС від 05 червня 2018 року, справа № 217/1106/12, провадження № 11-242апс18 ..	470

- Визнання незаконним і скасування рішення ГУ Держгеокадастру про відмову у задоволенні клопотання про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки сільськогосподарського призначення з метою її оренди для ведення фермерського господарства.** Постанова КЦС ВС від 04 квітня 2018 року, справа № 540/165/16-ц, провадження № 61-4017св18 . . . . . 471
- Юрисдикційні питання розгляду спорів за участю ФГ** . . . . . 474
- ЦИВІЛЬНА ЮРИСДИКЦІЯ** . . . . . 474
- Визнання незаконними і скасування наказів Держземагентства; визнання недійсними договорів оренди земельних ділянок; визнання недійсними договорів суборенди земельних ділянок.** Постанова ВП ВС від 31 жовтня 2018 року, справа № 677/1865/16-ц, провадження № 14-407цс18. . . . . 474
- Стягнення з ФГ частки складеного капіталу, частини прибутку, інфляційних втрат і 3% річних у зв'язку з припиненням позивачем членства у такому ФГ.** Постанова ВП ВС від 12 вересня 2018 року, справа № 478/2192/13-ц, провадження № 14-273цс18. . . . . 478
- Визнання недійсним договору оренди землі, укладеного особою, в якій відповідна земельна ділянка перебуває на праві постійного користування.** Постанова ВП ВС від 13 червня 2018 року, справа № 474/100/16-ц, провадження № 14-161цс18 . . . . . 481
- ГОСПОДАРСЬКА ЮРИСДИКЦІЯ** . . . . . 484
- Визнання незаконними і скасування наказів Держземагентства; визнання недійсним договору оренди земельної ділянки; зобов'язання повернути земельну ділянку державі в особі ГУ Держгеокадастру.** Постанова ВП ВС від 16 січня 2019 року, справа № 483/1863/17, провадження № 14-515цс18 . . . . . 484
- Визнання недійсними і скасування наказів ГУ Держгеокадастру про затвердження документації із землеустрою земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності для ведення фермерського господарства та про надання їх в оренду особі; визнання недійсними договорів оренди земельних ділянок та скасування державної реєстрації цих договорів.** Постанова ВП ВС від 16 січня 2019 року, справа № 695/1275/17ц, провадження № 14-520цс18 <http://reyestr.court.gov.ua/Review/79365514> . . . . . 486
- Визнання незаконними і скасування наказів Держземагентства про затвердження документації із землеустрою та надання земельних ділянок в оренду; визнання недійсними договорів оренди земельних ділянок.** Постанова ВП ВС від 12 грудня 2018 року, справа № 704/29/17-ц, провадження № 14-495цс18 . . . . . 488
- Визнання незаконними і скасування наказів ГУ Держземагентства про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки в оренду для ведення фермерського господарства; визнання незаконними і скасування наказів ГУ Держземагентства про затвердження документації із землеустрою та передачу в оренду земельних ділянок; визнання недійсними договорів оренди земельних ділянок; зобов'язання повернути ГУ Держгеокадастру земельні ділянки.** Постанова ВП ВС від 12 грудня 2018 року, справа № 388/1103/16-ц, провадження № 14-419цс18. . . . . 490



**Визнання незаконними та скасування розпоряджень голови райдержадміністрації, визнання недійсним договору оренди земельної ділянки та повернення земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 20 червня 2018 року, справа № 317/2520/15-ц, провадження № 14-157цс18 . . . . . 493

**Розірвання договору оренди землі та повернення земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 13 березня 2018 року, справа № 348/992/16-ц, провадження № 14-5цс18 . . . . . 495

**Встановлення сервітуту** . . . . . 499

**Про встановлення сервітуту (фактично спір виник між двома орендарями суміжних ділянок, натомість сервітут може бути встановлено лише між особою, яка вимагає його встановлення, та власником земельної ділянки).** Постанова КЦС ВС від 21 березня 2018 року, справа № 379/794/16-ц, провадження № 61-2810св18. . . 499

**Спори щодо встановлення/демонтажу МАФів (тимчасових споруд)** . . . . . 502

**Визнання протиправними дій департаменту благоустрою зі складення доручення на демонтаж об'єкта; визнання протиправними дій КП щодо демонтажу майна ТОВ на підставі доручення департаменту благоустрою; зобов'язання КП на безоплатній основі повернути ТОВ вилучену тимчасову споруду.** Постанова ВП ВС від 12 грудня 2018 року, справа № 826/10330/17, провадження № 11-1264ап18 . . . . . 502

**Визнання незаконним рішення, визнання недійсним договором про встановлення земельного сервітуту та звільнення земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 12 червня 2018 року, справа № 905/1552/16, провадження № 12-124гс18 . . . . . 504

**Скасування рішення міськради про анулювання паспорта прив'язки тимчасових споруд для провадження підприємницької діяльності ФОП.** Постанова КАС ВС від 10 жовтня 2018 року, справа № 373/2346/16-а, провадження № К/9901/61010/18 . . . . . 508

**Усунення перешкод у користуванні земельною ділянкою, яка перебуває у постійному користуванні позивача, шляхом звільнення торговельного місця зі знесенням (демонтажем) встановленого підприємцем кіоску.** Постанова КГС ВС від 05 вересня 2018 року, справа № 921/153/16-р/13 . . . . . 510

**Визнання недійсним договору про встановлення особистого строкового сервітуту на користування місцем для розміщення тимчасової споруди.** Постанова КГС ВС від 04 вересня 2018 року, справа № 920/1072/17 . . . . . 511

**Юрисдикційні питання спорів, пов'язаних із встановленням/демонтажем МАФів** . . . . . 512

**Визнання протиправними дій департаменту благоустрою зі складення доручення на демонтаж об'єкта; визнання протиправними дій КП щодо демонтажу майна ТОВ на підставі доручення департаменту благоустрою; зобов'язання КП на безоплатній основі повернути ТОВ вилучену тимчасову споруду.** Постанова ВП ВС від 12 грудня 2018 року, справа № 826/10330/17, провадження № 11-1264ап18 . . . . . 512

**Визнання протиправною бездіяльності міськради при здійсненні управлінських функцій щодо забезпечення дотримання вимог законодавства при встановленні тимчасових споруд; зобов'язання відповідача анулювати паспорт прив'язки групи тимчасових споруд для провадження підприємницької діяльності (торговельні павільйони), виданий; обов'язання міськради замовити роботи із демонтажу зазначеної групи тимчасових споруд (тимчасові споруди створюють небезпеку для майна, належного позивачеві). Постанова ВП ВС від 12 грудня 2018 року, справа № 283/1721/15-а, провадження № 11-1128апп18. . . . . 515**

**Визнання протиправними дій міськради під час прийняття рішення про надання дозволу на укладення договору сервітутного (обмеженого) використання земельної ділянки ФОП для розміщення торговельного павільйону; скасування такого рішення (позивач – особа, яка є користувачем спірної земельної ділянки). Постанова ВП ВС від 12 грудня 2018 року, справа № 601/2137/17, провадження № 11-1126апп18 . . . . . 516**

**Визнання протиправними дій сільради та виконкому щодо самовільного знесення МАФа; зобов'язання відповідачів усунути перешкоди у користуванні нерухомим майном шляхом переукладення договору про встановлення особистого строкового сервітуту для розміщення МАФа; скасування рішення виконкому про демонтаж самовільно встановлених тимчасових споруд, МАФів, збірно-розбірних металевих гаражів та об'єктів зовнішньої реклами (сервітут). Постанова ВП ВС від 25 квітня 2018 року, справа № 495/2176/17, провадження № 11-245апп18 . . . . . 518**

**Визнання протиправною бездіяльністю міськради щодо невиключення до комплексної схеми розміщення тимчасових споруд для здійснення підприємницької діяльності, визнання протиправною бездіяльністю міськради щодо неприйняття рішення про продовження терміну дії договорів оренди земельних ділянок для розміщення спірних споруд; зобов'язання міськради включити до комплексної схеми спірні споруди; зобов'язання міськради прийняти рішення про продовження терміну дії договорів оренди земельних ділянок для розміщення спірних споруд; зобов'язання міськради укласти договори оренди земельних ділянок для розміщення спірних споруд на умовах типових договорів (оренда). Постанова ВП ВС від 04 квітня 2018 року, справа № 465/7909/15-а, провадження № 11-209апп18 . . . . . 520**

***Спори, пов'язані із самочинним будівництвом (стаття 376 ЦК України).* . . . . 522**

**Зобов'язання знести за власний рахунок самочинно збудований об'єкт будівництва – комплекс багатоквартирних житлових будинків (відсутність належного дозволу на будівництво та належним чином затвердженого проекту, істотне порушення будівельних норм і правил). Постанова ВП ВС від 28 листопада 2018 року, справа № 369/13415/17, провадження № 14-469цс18 . . . . . 522**

**Визнання протиправним і скасування рішення виконкому районної ради про оформлення самовільно збудованих і будівництво нових службових приміщень, жилих і нежилих прибудов у частині оформлення самовільно збільшеною особою житлової площі. Постанова ВП ВС від 17 жовтня 2018 року, справа № 490/13285/13-а, провадження № 11-807апп18 . . . . . 526**

<b>Зобов'язання знести об'єкт самочинного будівництва.</b> Постанова ВП ВС від 16 жовтня 2018 року, справа № 826/12543/16, провадження № 11-520апп18. . . . .	527
<b>Зобов'язання відповідача знести самочинно збудований об'єкт нерухомого майна – автозаправну станцію (було надано дозволу на будівництво, хоча земельна ділянка не оформлена).</b> Постанова КГС ВС від 22 серпня 2018 року, справа № 910/13854/17 . . . . .	534
<b>Спори, пов'язані із приватизацією земель державних і комунальних сільськогосподарських підприємств, установ та організацій (стаття 25 ЗК України)</b> . . . . .	535
<b>Скасування розпоряджень ради та визнання недійсними державних актів на право власності на земельні ділянки.</b> Постанова КЦС ВС від 30 травня 2018 року, справа № 673/757/15-ц, провадження № 61-2311св18. . . . .	535
<b>Визнання права власності на земельну частку (пай) особи, яка на час розпаювання земель КСП була членом цього підприємства.</b> Постанова КЦС ВС від 25 квітня 2018 року, справа № 625/82/17-ц, провадження № 61-1496св17. . . . .	538
<b>Спори, пов'язані із приватизацією/безоплатною передачею у власність земельних ділянок (стаття 118 ЗК України)</b> . . . . .	539
<b>Визнання неправомірним і скасування рішення органу місцевого самоврядування про відмову позивачеві у наданні дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і для ведення особистого селянського господарства, зобов'язання вчинити дії.</b> Постанова ВП ВС від 05 червня 2018 року, справа № 720/1716/15-ц, провадження № 14-151цс18 . . . . .	539
<b>Визнання недійсним рішення сільради про відмову у безоплатній передачі у власність земельної ділянки; визнання права власності на цю земельну ділянку; стягнення збитків.</b> Постанова ВП ВС від 25 квітня 2018 року, справа № 496/2866/16-ц, провадження № 14-102цс18 . . . . .	543
<b>Визнання права на приватизацію земельної ділянки без погодження меж із суміжним користувачем.</b> Постанова КЦС ВС від 04 липня 2018 року, справа № 545/1148/17, провадження № 61-32475св18 . . . . .	546
<b>Визнання права на приватизацію земельної ділянки без погодження меж із суміжним землекористувачем.</b> Постанова КЦС ВС від 18 квітня 2018 року, справа № 346/4408/15-ц, провадження № 61-8450св18 . . . . .	548
<b>Юрисдикційні питання спорів, пов'язаних із приватизацією/безоплатною передачею у власність земельних ділянок (стаття 118 ЗК України)</b> . . . . .	551
<b>Визнання неправомірним і скасування рішення органу місцевого самоврядування про відмову позивачеві у наданні дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і для ведення особистого селянського господарства, зобов'язання вчинити дії.</b> Постанова ВП ВС від 05 червня 2018 року, справа № 720/1716/15-ц, провадження № 14-151цс18. . . . .	551

- Зобов'язання сільради здійснити приватизацію земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 18 квітня 2018 року, справа № 707/1580/15-ц, провадження № 14-70цс18 . . . . . 555
- Спори, пов'язані зі спадкуванням прав на землю.** . . . . . 559
- Визнання права власності на земельну частку (пай) у порядку спадкування.** Постанова КЦС ВС від 27 листопада 2018 року, справа № 227/908/16-ц, провадження № 61-43882св18 . . . . . 559
- Визнання незаконними та скасування рішень сільради у частині незаконного вилучення земельної ділянки (позов заявлено спадкоємцем, який вважає себе законним землекористувачем як власник житлового будинку, господарських будівель і споруд).** Постанова КЦС ВС від 20 червня 2018 року, справа № 713/1291/17, провадження № 61-26716св18 . . . . . 560
- Визнання недійсним і скасування рішення сільради про надання дозволу на виготовлення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність, про затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність, визнання недійсним свідоцтва про право власності, визнання за позивачем права власності на земельну ділянку.** Постанова КЦС ВС від 06 березня 2018 року, справа № 299/2534/15-ц, провадження № 61-3085св18 . . . . . 566
- Визнання права власності на земельну ділянку за набувальною давністю.** Постанова КЦС ВС від 11 квітня 2018 року, справа № 742/2916/15-ц, провадження № 61-3627св18 . . . . . 570
- Спори, пов'язані із передачею земельних ділянок в іпотеку** . . . . . 574
- Розірвання договору оренди земельної ділянки (невиконання умов договору в частині здійснення проектування та забудови земельної ділянки).** Постанова КГС ВС від 04 жовтня 2018 року, справа № 904/326/18. . . . . 574
- Зобов'язання зняти обтяження та заборонити відчуження, накладені на майно та земельні ділянки; зустрічний позов щодо скасування записів про припинення іпотеки.** Постанова ВП ВС від 04 вересня 2018 року, справа № 907/574/16, провадження № 12-87гс18 . . . . . 574
- Плата за землю** . . . . . 577
- Стягнення заборгованості з орендної плати у сумі 412 406,58 грн, інфляційного збільшення суми – 13 517,39 грн, 3% річних – 3 250,30 грн, пені – 26 196,95 грн.** Постанова КГС ВС від 13 грудня 2018 року, справа № 916/235/18. . . . . 577
- Визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення ОДПІ, яким товариству збільшено грошове зобов'язання за платежем «земельний податок за 2016 рік» (рішення місцевої ради щодо ставки земельного податку у розмірі 3% було прийнято після 15 липня року, що передує бюджетному періоду).** Постанова КАС ВС від 21 вересня 2018 року, справа № 810/4099/16, провадження № К/9901/39911/18 . . . . . 582

**Скасування податкового повідомлення-рішення, яким позивачеві визначено суму податкового зобов'язання з орендної плати за землю із застосуванням ставки земельного податку в розмірі 3% від нормативної грошової оцінки землі (у договорі таку ставку сторонами погоджено на рівні 1,5% від нормативної грошової оцінки).** Постанова КАС ВС від 02 жовтня 2018 року, справа № 826/14074/17, провадження № К/9901/52426/18 . . . . . 585

**Визнання протиправним і скасування податкового повідомлення-рішення ОДПІ, яким товариству донараховано орендну плату за фактичне користування земельною ділянкою (після закінчення дії договору оренди за наявності акта обстеження, яким установлено, що відповідач цією ділянкою не користується).** Постанова КАС ВС від 02 жовтня 2018 року, справа № 820/4092/16, провадження № К/9901/4645/17 <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77045479> . . . . . 587

**Визнання протиправними та скасування податкових повідомлень-рішень (донараховано орендну плату за фактичне користування земельною ділянкою після закінчення договору оренди за наявності заяви відповідача про поновлення відповідного договору оренди землі).** Постанова КАС ВС від 25 вересня 2018 року, справа № 804/2643/14, провадження № К/9901/8270/18 . . . . . 589

**Скасування податкового повідомлення-рішення, яким визначено грошове зобов'язання з орендної плати за землю (за користування земельною ділянкою після закінчення договору оренди).** Постанова КАС ВС від 07 серпня 2018 року, справа № 820/4707/16, провадження № К/9901/29085/18 . . . . . 591

**Стягнення податкового боргу платника податку – фізичної особи за платежем «орендна плата за землю з фізичних осіб» (нарахування податкових зобов'язань здійснено після закінчення дії договору за відсутності заяви орендаря про поновлення договору оренди).** Постанова КАС ВС від 09 жовтня 2018 року, справа № 819/1698/16, провадження № К/9901/3456/17, № К/9901/16208 . . . . . 594

**Стягнення заборгованості з орендної плати (з урахуванням індексів інфляції).** Постанова КГС ВС від 01 жовтня 2018 року, справа № 916/3233/16 . . . . . 598

**Визнання нечинними податкових повідомлень-рішень, якими збільшено суму грошового зобов'язання за платежем «плата за землю» та застосовано штрафні (фінансові) санкції (податковий орган зробив нарахування з огляду на вид діяльності підприємства, а не на цільове призначення земельної ділянки).** Постанова КАС ВС від 23 січня 2018 року, справа № 2а-1596/12/1470 . . . . . 600

**Внесення змін до договорів оренди земельної ділянки в частині зміни розміру орендної плати (позов орендодавця обгрунтовано прийняттям рішення міськрадою, яким визначено новий відсоток від нормативної грошової оцінки для встановлення розміру орендної плати).** Постанова КГС ВС від 20 вересня 2018 року, справа № 911/3626/17 . . . . . 601

**Внесення змін до договору оренди земельної ділянки в частині розміру орендної плати (позов орендаря обгрунтовано рішенням міськради про бюджет міста, яким зменшено розмір мінімальної орендної плати для відповідного виду землекористування).** Постанова палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 16 квітня 2018 року, справа № 910/7905/17 . . . . 603

- Внесення змін до договору оренди земельної ділянки у частині розміру орендної ставки (позов обґрунтовано зменшенням орендної ставки згідно з рішенням міськради про бюджет міста, відповідного рішення у матеріалах справи немає).** Постанова КГС ВС від 12 липня 2018 року, справа № 910/11764/17 . . . . . 609
- Спори, пов'язані із додержанням правил добросусідства . . . . . 610**
- Визнання неправомірними дій, зобов'язання скасувати реєстрацію собак за визначеною адресою і переєструвати усіх собак за юридичною адресою реєстрації розплідника собак (порушення правил добросусідства; позивач – власник суміжної земельної ділянки).** Постанова ВП ВС від 16 січня 2019 року, справа № 826/25099/15, провадження № 11-1138апп18 . . . . . 610
- Оскарження державної реєстрації прав на земельні ділянки. . . 612**
- Визнання недійсними рішень органу місцевого самоврядування, згідно з якими затверджено проект землеустрою щодо відведення ОСББ земельної ділянки та надано у власність ОСББ земельну ділянку; скасування рішення про державну реєстрацію прав та їх обтяжень щодо реєстрації права власності ОСББ на земельну ділянку (позивач – власник нерухомості, розміщеної на суміжній ділянці, стверджує про накладання земельних ділянок).** Постанова ВП ВС від 13 червня 2018 року, справа № 361/4307/16-ц, провадження № 14-141цс18 . . . . . 612
- Визнання протиправним і скасування рішення державного реєстратора про реєстрацію права оренди на земельну ділянку.** Постанова ВП ВС від 12 червня 2018 року, справа № 823/378/16, провадження № 11-374апп18 . . . . . 615
- Юрисдикційні питання спорів, пов'язаних із державною реєстрацією прав на земельні ділянки. . . . . 620**
- ЦИВІЛЬНА/ГОСПОДАРСЬКА ЮРИСДИКЦІЯ . . . . . 620**
- Визнання протиправним і скасування рішення відділу Держкомзему про реєстрацію права власності на земельну ділянку за облдержадміністрацією (позивач – попередній власник спірної земельної ділянки).** Постанова ВП ВС від 23 січня 2019 року, справа № 815/5801/17, провадження № 11-1181апп18 . . . . . 620
- Визнання незаконним і скасування рішення державного реєстратора про державну реєстрацію прав та їх обтяжень, згідно з яким зареєстровано право оренди земельної ділянки, а саме договір оренди землі, укладений між позивачем і ТОВ.** Постанова ВП ВС від 16 січня 2019 року, справа № 823/1498/17, провадження № 11-1133апп18 . . . . . 622
- Визнання протиправним і скасування рішення державного реєстратора про державну реєстрацію права оренди земельної ділянки (позивач – особа, яка також вважає себе орендарем цієї ж земельної ділянки).** Постанова ВП ВС від 16 січня 2019 року, справа № 823/2043/16, провадження № 11-1040апп18 . . . . . 624
- Визнання протиправним і скасування рішення державного реєстратора про державну реєстрацію права оренди земельної ділянки (позивач – особа, яка також вважає себе орендарем цієї ж земельної ділянки).** Постанова ВП ВС від 16 січня 2019 року, справа № 823/692/17, провадження № 11-1131апп18 . . . . . 626

**Визнання протиправним і скасування рішення державного реєстратора про державну реєстрацію за третьою особою права оренди земельної ділянки, щодо якої вже було зареєстровано право оренди за позивачем.** Постанова ВП ВС від 16 січня 2019 року, справа № 813/317/17, провадження № 11-1046апп18 . . . . . 628

**Скасування рішення приватного нотаріуса про державну реєстрацію прав та їх обтяжень, а також скасування державної реєстрації права власності на іпотечне майно – житловий будинок та дві земельні ділянки.** Постанова ВП ВС від 12 грудня 2018 року, справа № 573/454/17, провадження № 14-514цс18 . . . . . 630

**Скасування рішення державного реєстратора про державну реєстрацію прав та їх обтяжень на договір оренди земельної ділянки (позивач стверджує про наявність у нього права оренди на цю ж земельну ділянку).** Постанова ВП ВС від 12 грудня 2018 року, справа № 820/3668/16, провадження № 11-1049апп18 . . . . . 632

**Визнання протиправним і скасування рішення про державну реєстрацію прав та їх обтяжень, на підставі якого здійснено державну реєстрацію права оренди земельної ділянки за договором, укладеним між особою і ТОВ; скасування державної реєстрації права оренди земельної ділянки за цим договором; визнання протиправним і скасування рішення про державну реєстрацію прав та їх обтяжень, на підставі якого здійснено державну реєстрацію права оренди земельної ділянки за таким договором; скасування державної реєстрації права оренди земельної ділянки за договором, укладеним між особою і ТОВ.** Постанова ВП ВС від 12 грудня 2018 року, справа № 821/409/17 (К/9901/44236/18), провадження № 11-1084апп18 . . . . . 635

**Скасування державної реєстрації договору емфітевзису (права користування) земельної ділянки; зобов'язання державного реєстратора вчинити дії з виключення (скасування) з Єдиного державного реєстру речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень запису про державну реєстрацію іншого речового права ТОВ на земельну ділянку.** Постанова ВП ВС від 12 грудня 2018 року, справа № 805/34/18-а, провадження № 11-1085апп18 . . . . . 637

**Скасування рішення райдержадміністрації про державну реєстрацію права оренди земельних ділянок; рішень реєстраторів, якими відмовлено у реєстрації права оренди цих земельних ділянок за позивачем.** Постанова ВП ВС від 12 грудня 2018 року, справа № 814/337/18, провадження № 11-781апп18 . . . . . 639

**Скасування рішення райдержадміністрації щодо реєстрації права оренди земельної ділянки (позивач – особа, яка вважає себе орендарем цієї ж земельної ділянки).** Постанова ВП ВС від 11 грудня 2018 року, справа № 814/1697/17, провадження № 11-900апп18 . . . 640

**Скасування рішення про державну реєстрацію права власності на гараж і зобов'язання внести до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно відповідний запис про скасування державної реєстрації права власності.** Постанова ВП ВС від 11 грудня 2018 року, справа № 809/874/14, провадження № 11-994апп18 . . . . . 643

- Визнання недійсним і скасування рішення державного реєстратора, яким проведено державну реєстрацію права власності на гараж; зобов'язання відповідача внести до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно запис про скасування державної реєстрації речових прав на цей гараж.** Постанова ВП ВС від 05 грудня 2018 року, справа № 809/971/14, провадження № 11-1090апп18. . . . . 644
- Визнання протиправними і скасування рішень про державну реєстрацію прав та їх обтяжень щодо державної реєстрації іншого речового права (права оренди землі) на земельні ділянки на підставі договорів оренди землі (позивач – особа, яка також стверджує про своє право оренди спірної земельної ділянки).** Постанова ВП ВС від 05 грудня 2018 року, справа № 802/560/17-а (К/9901/45790/18), провадження № 11-818апп18. . . . . 646
- Скасування запису про реєстрацію договору оренди землі (позивач – орендодавець земельної ділянки, який вважає, що орендар неправомірно здійснив реєстрацію договору оренди через 4 роки після його укладення, чим штучно подовжив дію договору).** Постанова ВП ВС від 05 грудня 2018 року, справа № 815/2072/17, провадження № 11-815апп18. . . . . 647
- Скасування рішення державного реєстратора про державну реєстрацію права власності на торговельний комплекс, запису про право власності про державну реєстрацію права власності на торговельний комплекс.** Постанова ВП ВС від 04 грудня 2018 року, справа № 915/1377/17, провадження № 12-191гс18. . . . . 650
- Скасування державної реєстрації права власності на земельну ділянку (на підставі судового рішення, яке у подальшому було скасовано).** Постанова ВП ВС від 28 листопада 2018 року, справа № 362/1038/17, провадження № 11-1021апп18. . . . . 653
- Скасування рішення державного реєстратора про державну реєстрацію права власності на торговельний майданчик із реалізації квіткових продукції та про відкриття розділу у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно і реєстраційної справи на об'єкт нерухомого майна.** Постанова ВП ВС від 28 листопада 2018 року, справа № 815/6468/15, провадження № 11-812апп18. . . . . 654
- Визнання протиправним і скасування рішення районного управління юстиції про державну реєстрацію права оренди земельної ділянки на підставі укладеного договору оренди землі (позивач стверджує, що також є орендарем спірної земельної ділянки).** Постанова ВП ВС від 28 листопада 2018 року, справа № 823/1508/16, провадження № 11-1042апп18. . . . . 655
- Скасування рішення кадастрового реєстратора про внесення відомостей до ДЗК щодо земельної ділянки; рішення реєстратора про державну реєстрацію права власності ради на земельну ділянку (на спірній ділянці розташовано нерухоме майно, належне позивачеві на праві власності).** Постанова ВП ВС від 27 листопада 2018 року, справа № 820/4143/16, провадження № 11-960апп18. . . . . 658
- Визнання протиправними і скасування рішення державного реєстратора про державну реєстрацію права оренди земельних ділянок (позивач – особа, яка вважає себе орендарем цієї ж земельної ділянки).** Постанова ВП ВС від 20 листопада 2018 року, справа № П/811/1211/16, провадження № 11-612апп18. . . . . 659



**Визнання скасування рішення про державну реєстрацію за особою права власності на гараж, зобов'язання внести до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно відповідний запис про скасування державної реєстрації права власності.** Постанова ВП ВС від 13 листопада 2018 року, справа № 809/649/14, провадження № 11-859апп18 . . . . . 661

**Визнання незаконним рішення про державну реєстрацію прав та їх обтяжень, скасування запису про державну реєстрацію прав та їх обтяжень щодо реєстрації прав власності на земельні ділянки за відповідачем.** Постанова ВП ВС від 02 жовтня 2018 року, справа № 911/488/18, провадження № 12-207гс18. . . . . 663

**Визнання протиправними дій регіональної філії ДП «Центр ДЗК» щодо здійснення державної реєстрації договору оренди землі, укладення додаткової угоди до цього договору та внесення запису про реєстрацію договору оренди землі.** Постанова ВП ВС від 03 жовтня 2018 року, справа № 815/1595/17 (К/9901/16910/18), провадження № 11-525апп18 . . . . . 665

**Визнання незаконним і скасування рішення державного реєстратора про реєстрацію за третьою особою права власності на об'єкт нерухомого майна (греблю ставу).** Постанова ВП ВС від 20 вересня 2018 року, справа № 822/3024/17, провадження № 11-727апп18 . . 667

**Визнання протиправним і скасування рішення державного реєстратора про реєстрацію права оренди земельної ділянки на підставі договору оренди землі.** Постанова ВП ВС від 04 вересня 2018 року, справа № 823/2042/16, провадження № 11-377апп18 . . 669

**Скасування рішення райдержадміністрації про державну реєстрацію прав та їх обтяжень, а саме права оренди земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 04 вересня 2018 року, справа № 915/127/18, провадження № 12-184гс18. . . . . 672

**Оскарження дій державного реєстратора із реєстрації у Державному реєстрі речових прав на нерухоме майно суборенди земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 20 червня 2018 року, справа № 821/592/16, провадження № 11-426апп18. . . . . 675

**Скасування державної реєстрації речового права на оренду земельної ділянки для рибогосподарських потреб на території сілради, зобов'язання облдержадміністрації включити право оренди на земельну ділянку з розташованим на ній водним об'єктом (ставом) поза межами населених пунктів на території сілради до переліку водних об'єктів, право оренди яких буде продано на земельних торгах.** Постанова ВП ВС від 13 червня 2018 року, справа № 816/2317/16, провадження № 11-507апп18 . . . . 677

**Визнання недійсними рішень органу місцевого самоврядування, згідно з якими затверджено проект землеустрою щодо відведення ОСББ земельної ділянки та надано у власність ОСББ земельну ділянку; скасування рішення про державну реєстрацію прав та їх обтяжень щодо реєстрації права власності ОСББ на земельну ділянку (позивач – власник нерухомості, розміщеної на суміжній ділянці, стверджує про накладання земельних ділянок).** Постанова ВП ВС від 13 червня 2018 року, справа № 361/4307/16-ц, провадження № 14-141цс18 . . . . . 680

- Скасування рішення державного реєстратора про державну реєстрацію права приватної власності на земельну ділянку, зобов'язання державного реєстратора внести до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно записи про скасування державної реєстрації прав власності третіх осіб на зазначену спірну земельну ділянку.** Постанова ВП ВС від 13 червня 2018 року, справа № 819/362/16, провадження № 11-519апп18 . . . . . 684
- Визнання незаконними та скасування дій державного реєстратора щодо реєстрації земельних ділянок.** Постанова ВП ВС від 06 червня 2018 року, справа № 826/26536/15, провадження № 11-505апп18 . . . . . 686
- Визнання недійсним і скасування рішення сільради у частині затвердження проекту із землеустрою щодо відведення земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства; скасування рішення приватного нотаріуса про державну реєстрацію земельної ділянки, витребування земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 30 травня 2018 року, справа № 368/1158/16-ц, провадження № 14-140цс18 . . . . . 687
- Скасування рішення про державну реєстрацію прав та їх обтяжень (із відкриттям розділу) щодо земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 23 травня 2018 року, справа № 817/3394/15, провадження № 11-440апп18 . . . . . 687
- Скасування наказів органу ДЗК про надання дозволу на розроблення документації із землеустрою та затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки; скасування державної реєстрації речового права, а саме договору оренди землі.** Постанова ВП ВС від 29 травня 2018 року, справа № 816/619/15-а, провадження № 11-300апп18 . . . . . 689
- Визнання недійсним наказу про надання у власність земельної ділянки, скасування державної реєстрації права власності та запису в поземельній книзі.** Постанова ВП ВС від 16 травня 2018 року, справа № 911/4111/16, провадження № 12-69гс18 . . . . . 690
- Визнання незаконним і скасування наказу, скасування запису в поземельній книзі (позивач вважає, що є постійним користувачем спірної земельної ділянки).** Постанова ВП ВС від 15 травня 2018 року, справа № 911/4144/16, провадження № 12-71гс18 . . . . . 690
- Визнання незаконними і скасування дій державного реєстратора про прийняття рішення про державну реєстрацію прав та їх обтяжень, реєстрації права оренди земельної ділянки, внесення до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно запису про інше речове право.** Постанова ВП ВС від 25 квітня 2018 року, справа № 336/2177/17, провадження № 11-353апп18 . . . . 691
- Скасування рішень реєстраційної служби управління юстиції про державну реєстрацію права оренди земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 18 квітня 2018 року, справа № 804/1001/16, провадження № 11-289апп18 . . . . . 693
- Визнання протиправним і скасування рішення приватного нотаріуса про реєстрацію права оренди на земельні ділянки.** Постанова ВП ВС від 04 квітня 2018 року, справа № 817/1048/16, провадження № 11-202апп18 . . . . . 695

<b>АДМІНІСТРАТИВНА ЮРИСДИКЦІЯ</b> .....	696
<b>Визнання протиправним і скасування рішення державного реєстратора про реєстрацію права оренди на земельну ділянку.</b> Постанова ВП ВС від 12 червня 2018 року, справа № 823/378/16, провадження № 11-374апп18 .....	696
<b>Скасування державних актів на землю</b> .....	701
<b>Скасування державного акта на право приватної власності на земельну ділянку.</b> Постанова КЦС ВС від 14 березня 2018 року, справа № 709/127/2011, провадження № 61-360св17 .....	701
<b>Скасування рішення органу місцевого самоврядування в частині затвердження проекту зміни цільового призначення земельної ділянки та державного акта на право власності на земельну ділянку.</b> Постанова КЦС ВС від 07 березня 2018 року, справа № 354/1106/13-ц, провадження № 61-8915св18 .....	702
<b>Скасування державного акта на право власності на земельну ділянку.</b> Постанова КЦС ВС від 21 лютого 2018 року, справа № 301/2466/15-ц, провадження № 61-2851св18 .....	704
<b>Скасування державного акта на право приватної власності на земельну ділянку (скасовано рішення, на підставі якого було видано державний акт).</b> Постанова КЦС ВС від 14 березня 2018 року, справа № 709/127/2011, провадження № 61-360св17 .....	705
<b>Скасування державного акта на право приватної власності на земельну ділянку (рішення, на підставі якого видано оскаржений акт, скасовано у зв'язку з порушенням вимог законодавства під час його прийняття).</b> Постанова КЦС ВС від 14 березня 2018 року, справа № 709/127/2011, провадження № 61-360св17 .....	707
<b>Визнання недійсним державного акта на землю: заявника було позбавлено земельної ділянки без надання відповідної компенсації чи іншого належного відшкодування, що становить непропорційний тягар.</b> Рішення ЄСПЛ «KRYVENKYU v. UKRAINE» (заява № 43768/07) від 16 лютого 2017 року .....	709
<b>Юрисдикційні питання скасування державних актів на право власності на землю</b> .....	710
<b>Визнання протиправними дій Держземагентства щодо реєстрації у книзі записів реєстрації державних актів на право власності на землю та на право постійного користування землею, договорів оренди землі державних актів на право власності на земельні ділянки; скасування державної реєстрації державних актів на право власності на земельні ділянки та визнання їх недійсними.</b> Постанова ВП ВС від 21 березня 2018 року, справа № 809/1946/15, провадження № 11-95апп18 .....	710
<b>Оскарження рішень органів місцевого самоврядування/райдержадміністрацій щодо скасування раніше прийнятих ними рішень</b> ..	711
<b>Визнання незаконним і скасування рішення сільради про введення у відповідність до норм чинного законодавства рішень, прийнятих цим органом місцевого самоврядування (сільрадою скасовано її власне рішення про надання дозволу на розробку проекту землеустрою фізичною особою – учасником бойових дій).</b> Постанова ВП ВС від 22 січня 2019 року, справа № 371/957/16-а, провадження № 11-653апп18 .....	711

- Визнання протиправним і скасування пункту додатку до рішення міськради про скасування рішень міськради у частині скасування рішення міськради про затвердження технічної документації з інвентаризації земельної ділянки та оформлення ТОВ документів, що посвідчують право постійного користування земельною ділянкою, для експлуатації та обслуговування домоволодіння.** Постанова ВП ВС від 20 вересня 2018 року, справа № 521/17710/15-а, провадження № 11-198апп18 . . . . . 713
- Невиконання рішення суду, згідно з яким сільраду зобов'язано виділити ФГ заявника земельну ділянку.** Рішення ЄСПЛ у справі «Рисовський проти України» (заява № 29979/04) від 20 жовтня 2011 року . . . . . 716
- Оскарження рішень органів місцевого самоврядування/райдержадміністрацій щодо розпорядження земельними ділянками . . . . . 719**
- Скасування рішення сільради та державної реєстрації права власності на земельну ділянку, повернення земельної ділянки (порушення процедури зміни цільового призначення земельної ділянки).** Постанова КЦС ВС від 26 червня 2018 року, справа № 587/2026/15-ц, провадження № 61-14003зсв18 . . . . . 719
- Юрисдикційні питання оскарження рішень органів місцевого самоврядування/райдержадміністрацій щодо розпорядження земельними ділянками . . . . . 722**
- ЦИВІЛЬНА/ГОСПОДАРСЬКА ЮРИСДИКЦІЯ . . . . . 722**
- Скасування рішення селищної ради про затвердження матеріалів інвентаризації земельної ділянки, якою користується районне споживче товариство.** Постанова ВП ВС від 16 січня 2019 року, справа № 2-а/604/47/14 (2-а/604/3/15), провадження № 11-914апп18 . . . . . 722
- Визнання протиправним і скасування рішення виконкому міськради про надання дозволу на перенесення тимчасових конструкцій для господарських потреб (гаражів).** Постанова ВП ВС від 15 січня 2019 року, справа № 127/28461/15-а, провадження № 11-861апп18 . . . . . 723
- Визнання протиправними дій сільради, що мали прояв у прийнятті рішень про затвердження акта погодження меж земельної ділянки в натурі без підпису межівника, рішення про надання дозволу на виготовлення документів, що посвідчують право власності на земельну ділянку, а також скасування цих рішень.** Постанова ВП ВС від 12 грудня 2018 року, справа № 345/2256/15-а (876/7068/16) (К/9901/14179/18), провадження № 11-1083апп18 . . . . 724
- Визнання незаконним і скасування рішення сільради про затвердження акта узгоджувальної комісії, яким погоджено межі земельної ділянки для надання в оренду особі для обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд по межі із земельною ділянкою позивача, а також визнано претензії позивача щодо меж земельної ділянки зазначеної особи безпідставними.** Постанова ВП ВС від 05 грудня 2018 року, справа № 713/1817/16-ц, провадження № 14-458цс18 . . . . . 726

**Визнання протиправним і скасування рішення міськради про затвердження площ та надання земельних ділянок громадянам згідно з виготовленою землепорядною документацією; скасування свідочтва про право власності на земельні ділянки; проведення реального розподілу земельної присадибної ділянки (земельна ділянка перебувала у користуванні батьків позивача).** Постанова ВП ВС від 05 грудня 2018 року, справа № 577/3605/16-а, провадження № 11-1079апп18 . . . . . 727

**Визнання протиправними дій районного відділу земельних ресурсів щодо надання висновку про погодження проекту відведення земельної ділянки для реконструкції насосної станції у житловий будинок; визнання незаконним і скасування зазначеного висновку; визнання протиправними дій районної санітарно-епідеміологічної станції щодо надання висновку про погодження спірного проекту відведення земельної ділянки; визнання незаконним і скасування зазначеного висновку; визнання незаконним і скасування висновку Державного управління екології та природних ресурсів; визнання незаконним і скасування висновку відділу містобудування та архітектури; визнання незаконними дій відділу ДП «Центр ДЗК» щодо виготовлення спірного проекту відведення земельної ділянки; визнання незаконним зазначеного проекту відведення; визнання протиправними дій міськради щодо прийняття рішення про виділення а надання у приватну власність земельної ділянки для реконструкції насосної станції у житловий будинок; визнання незаконним і скасування цього рішення міськради.** Постанова ВП ВС від 28 листопада 2018 року, справа № 807/1442/13-а, провадження № 11-1023апп18 . . . . . 728

**Скасування рішення міськради про зупинення дії рішення міськради про скасування рішення виконкому міськради про внесення змін до рішення виконкому про дозвіл на будівництво на земельній ділянці будинку.** Постанова ВП ВС від 28 листопада 2018 року, справа № 463/1865/17, провадження № 14-385цс18 . . . 731

**Визнання недійсним розпорядження райдержадміністрації про затвердження проекту землеустрою; визнання недійсними державних актів на право приватної власності на земельні ділянки; визнання недійсними рішень сільради про надання дозволу ТОВ на розробку містобудівного обґрунтування зі зміни цільового призначення земельної ділянки під будівництво торгово-виробничих приміщень і про затвердження проекту землеустрою з відведення земельної ділянки зі зміни цільового призначення земельних ділянок ТОВ із ведення особистого селянського господарства на розміщення торгово-виробничих приміщень; витребування із незаконного володіння ТОВ на користь НАУ спірних земельних ділянок (розпорядження прийнято із порушенням повноважень).** Постанова ВП ВС від 21 листопада 2018 року, справа № 444/1786/15ц, провадження № 14-355цс18 . . . . . 732

**Визнання незаконним і скасування рішення сільради про надання дозволу на розробку проекту землеустрою щодо відведення у власність земельної ділянки для ведення індивідуального садівництва.** Постанова ВП ВС від 14 листопада 2018 року, справа № 439/1597/16-а, провадження № 11-996апп18 . . . . . 734

- Скасування розпорядження райдержадміністрації про безоплатну передачу громадянам – членам ОСК у власність земельних ділянок для ведення садівництва (позов прокурора).** Постанова ВП ВС від 03 жовтня 2018 року, справа № 0870/645/12, провадження № 11-484ас18. . . . . 736
- Визнання протиправними і скасування рішень міськради про затвердження проектів відведення земельних ділянок і передачу земельних ділянок у власність та оренду.** Постанова ВП ВС від 03 жовтня 2018 року, справа № 2-а-299/10, провадження № 11-777ап18. . . . . 737
- Скасування рішень обласної ради про надання мисливських угідь у користування.** Постанова ВП ВС від 20 вересня 2018 року, справа № 803/884/17, провадження № 11-521ап18. . . . . 739
- Визнання протиправним і скасування рішення міськради, яким було затверджено проект землеустрою щодо відведення земельних ділянок та передано їх у власність громадянам для будівництва та обслуговування жилих будинків, господарських будівель і споруд.** Постанова ВП ВС від 03 жовтня 2018 року, справа № 357/14358/15-а (К/9901/13506/18), провадження № 11-766ап18. . . 741
- Визнання протиправним і скасування рішення виконкому районної ради в частині затвердження акта обстеження земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 18 вересня 2018 року, справа № 127/2847/13-а, провадження № 11-660ап18. . . . . 743
- Визнання протиправною та скасування ухвали міськради щодо включення до меж парку земельної ділянки та надання її у постійне користування парку (позивач – власник автостоянки, розташованої на спірній ділянці).** Постанова ВП ВС від 12 вересня 2018 року, справа № 464/2618/17, провадження № 11-486ап18 . . . . 746
- Визнання нечинною ухвали міськради щодо передачі у власність земельної ділянки; скасування виданого та зареєстрованого державного акта на право власності на земельну ділянку, призначену для обслуговування гаража.** Постанова ВП ВС від 12 вересня 2018 року, справа № 2а-1768/11, провадження № 11-678ап18 . . . . . 748
- Визнання протиправним і скасування розпорядження райдержадміністрації про затвердження технічної документації із землеустрою щодо проведення інвентаризації земель і земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності.** Постанова ВП ВС від 29 серпня 2018 року, справа № 623/2207/16-а, провадження № 11-604ап18 . . . . . 749
- Визнання неправомірними дій міськради про передачу земельної ділянки у користування (суперфіцій).** Постанова ВП ВС від 22 серпня 2018 року, справа № 500/1419/17, провадження № 11-632ап18. . . . . 752
- Скасування рішення обласної ради про надання у користування мисливських угідь.** Постанова ВП ВС від 22 серпня 2018 року, справа № 806/945/17, провадження № 11-630ап18. . . . . 755

**Визнання протиправними та скасування рішень про відмову у передачі у приватну власність земельної ділянки для будівництва та обслуговування жилого будинку, господарських будівель і споруд, зобов'язання відповідача розглянути проект землеустрою щодо передачі земельної ділянки у приватну власність і прийняти відповідне рішення.** Постанова ВП ВС від 04 липня 2018 року, справа № 826/8018/17, провадження № 11-546ап18 . . . 758

**Скасування рішення міськради про затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки під будівництво багатоквартирного житлового будинку та надання у постійне користування земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 27 червня 2018 року, справа № 607/12895/17, провадження № 14-196цс18 . . . 762

**Визнання недійсним рішення районної ради, яким прийнято у комунальну власність приміщення гаражів, розташованих на землях історико-культурного призначення, що належать до охоронної зони (на старовинному єврейському кладовищі).** Постанова ВП ВС від 26 червня 2018 року, справа № 914/582/17, провадження № 12-121гс18. . . . . 764

**Визнання протиправними дій начальника Держземагентства та скасування наказу Держземагентства про надання дозволу на розроблення документації із землеустрою; визнання таким, що не відповідає вимогам чинного законодавства, проекту землеустрою щодо відведення земельних ділянок в оренду для ведення фермерського господарства та скасування рішення про його затвердження; визнання протиправними дій начальника Держгеокадастру та скасування наказу Держгеокадастру про затвердження документації із землеустрою та надання земельних ділянок в оренду.** Постанова ВП ВС від 20 червня 2018 року, справа № 802/307/17-а, провадження № 11-320ап18 . . . . . 766

**Визнання незаконним і скасування рішення органу місцевого самоврядування про передачу у довгострокову оренду земельної ділянки, визнання недійсним договору оренди земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 20 червня 2018 року, справа № 750/3322/17, провадження № 14-110цс18. . . . . 768

**Визнання незаконним і скасування рішення міськради про затвердження проекту землеустрою стосовно відведення земельної ділянки, присвоєння їй нової адреси та надання цієї ділянки у постійне користування.** Постанова ВП ВС від 13 червня 2018 року, справа № 522/5668/17, провадження № 11-417ап18 . . . . . 771

**Визнання протиправними і скасування рішень районної державної ради щодо виготовлення технічної документації із землеустрою, встановлення меж земельної ділянки та передачі її у власність.** Постанова ВП ВС від 13 червня 2018 року, справа № 554/4857/16-а, провадження № 11-510ап18 . . . . . 774

**Визнання незаконним і скасування рішення (про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відводу земельної ділянки та про затвердження порядку землеустрою щодо відводу земельної ділянки), розірвання договору оренди земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 13 червня 2018 року, справа № 265/2828/17, провадження № 11-536ап18. . . . . 776

- Скасування розпоряджень райдержадміністрації, за якими відповідачем неправомірно передано у власність іншим особам земельні ділянки, що межують із земельними ділянками кооперативу та підлягають виділенню саме кооперативу (накладення земельних ділянок).** Постанова ВП ВС від 06 червня 2018 року, справа № 826/631/15, провадження № 11-488апп18 . . . . . 777
- Скасування наказів органу ДЗК про надання дозволу на розроблення документації із землеустрою та затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки; скасування державної реєстрації речового права, а саме договору оренди землі.** Постанова ВП ВС від 29 травня 2018 року, справа № 816/619/15-а, провадження № 11-300апп18. . . . . 780
- Визнання недійсним наказу про надання у власність земельної ділянки і скасування державної реєстрації права власності та запису в поземельній книзі (позивач користується земельною ділянкою на праві постійного користування).** Постанова ВП ВС від 16 травня 2018 року, справа № 911/4111/16, провадження № 12-69гс18 . . . . . 782
- Визнання незаконним і скасування наказу, скасування запису в поземельній книзі (позивач вважає себе постійним користувачем спірної земельної ділянки).** Постанова ВП ВС від 15 травня 2018 року, справа № 911/4144/16, провадження № 12-71гс18. . . . . 786
- Скасування наказу органу ДЗК про затвердження документації із землеустрою та передачу в оренду земельної ділянки, договору оренди, а також скасування державної реєстрації цього договору.** Постанова ВП ВС від 15 травня 2018 року, справа № 809/739/17, провадження № 11-252апп18 . . . . . 790
- Визнання недійсним і скасування наказу ГУ Держгеокадастру, яким затверджено проект землеустрою щодо відведення земельних ділянок на визначеній території та надано фізичній особі у приватну власність земельну ділянку для ведення садівництва із земель сільськогосподарського призначення державної власності.** Постанова ВП ВС від 08 травня 2018 року, справа № 910/13755/17, провадження № 12-60гс18 . . . . . 792
- Визнання незаконним і скасування рішення ради у частині виділення спірної земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 08 травня 2018 року, справа № 341/551/16-ц, провадження № 14-109цс18 . . . . 795
- Скасування рішення органу місцевого самоврядування про надання земельної ділянки, визнання недійсним договору оренди, а також скасування державної реєстрації права оренди.** Постанова ВП ВС від 25 квітня 2018 року, справа № 552/9255/15-а, провадження № 11-168апп18. . . . . 799
- Визнання незаконним рішення сільради, визнання недійсними договорів купівлі-продажу земельної ділянки, скасування рішення про державну реєстрацію права власності.** Постанова ВП ВС від 18 квітня 2018 року, справа № 439/212/14-ц, провадження № 14-75цс18 . . . . . 801



**Визнання протиправними та скасування рішень органу місцевого самоврядування, якими передано третій особі у справі земельну ділянку для будівництва житлового будинку; зобов'язання міськради вчинити дії щодо повернення у користування територіальної громади земельної ділянки шляхом звернення до суду з позовом про визнання недійсним договору оренди земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 03 квітня 2018 року, справа № 761/33504/14-а, провадження № 11-99ап18 . . . . . 806

**Оскарження рішень міськради про затвердження проекту відведення земельної ділянки і передачу у приватну власність земельних ділянок для будівництва та обслуговування житлового будинку третім особам (позивач – користувач автостоянки).** Постанова ВП ВС від 28 березня 2018 року, справа № 522/18500/13-а, провадження № 11-160ап18 . . . . . 809

**Визнання дій незаконними (при наданні документів на будівництво гаража фізичній особі – відповідачеві), зобов'язання вчинити дії стосовно постановлення рішення про знесення гаража і повернення самовільно зайнятої земельної ділянки у загальне користування.** Постанова ВП ВС від 28 березня 2018 року, справа № 705/552/15-а, провадження № 11-75за18 . . . . . 811

**Скасування розпорядження голови райдержадміністрації про передачу земельних ділянок у розмірі земельної частки (паю) та видачу державних актів на право приватної власності на землю громадянам сільради; зобов'язання утриматися від виділення земельних ділянок у межах гірничого відводу.** Постанова ВП ВС від 21 березня 2018 року, справа № 184/2470/13, провадження № 11-154ап18 . . . . . 812

**Оскарження рішення органу місцевого самоврядування щодо виділення земельної ділянки у приватну власність.** Постанова ВП ВС від 14 березня 2018 року, справа № К/9901/5888/18 (363/2449/14-а), провадження № 11-98ап18 . . . . . 815

**АДМІНІСТРАТИВНА ЮРИСДИКЦІЯ** . . . . . 816

**Визнання протиправним і скасування рішення виконкому міськради про надання департаменту комунального господарства та благоустрою міськради вихідних даних – містобудівних умов і обмежень на проектування кладовища; визнання протиправним і скасування частково рішення міськради про затвердження проектів землеустрою, передачу земельних ділянок у постійне користування, оренду, поновлення терміну дії договорів оренди.** Постанова ВП ВС від 30 травня 2018 року, справа № 127/16433/17, провадження № 11-461ап18 . . . . . 816

**Юрисдикційні питання спорів про усунення перешкод у користуванні земельною ділянкою** . . . . . 819

**Визнання недійсними договорів про користування електроенергією; визнання недійсним договору про спільну діяльність; зобов'язання усунути перешкоди у здійсненні права користування земельною ділянкою шляхом знесення самовільно встановлених опор ліній електропередач та шляхом припинення постачання електроенергії на земельну ділянку, яка належить товариству на підставі договору оренди.** Постанова ВП ВС від 16 травня 2018 року, справа № 359/8899/16-ц, провадження № 14-135цс18 . . . . . 819

- Юрисдикційні питання земельних спорів за участю СПД (розмежування прав СПД і фізичної особи)** . . . . . 822
- Визнання незаконними рішень виконкому сільради про вилучення земельної ділянки, передачу її до резервного фонду земель запасу сільради і про виділення земельної ділянки фізичній особі у довгострокове користування.** Постанова ВП ВС від 04 грудня 2018 року, справа № 907/371/16, провадження № 12-200гс18 . . . . . 822
- Визнання договору оренди нежитлового приміщення припиненим; зобов'язання прийняти нежитлове приміщення за актом прийому-передачі протягом 10 календарних днів із дати набрання рішенням законної сили.** Постанова ВП ВС від 27 листопада 2018 року, справа № 905/2260/17, провадження № 12-173гс18. . . . . 823
- Відшкодування збитків, завданих внаслідок користування земельною ділянкою без правовстановлюючих документів (спір між міськрадою і ФОП).** Постанова ВП ВС від 03 жовтня 2018 року, справа № 904/1182/17, провадження № 12-195гс18 . . . . . 825
- Відшкодування збитків, завданих внаслідок користування земельною ділянкою без правовстановлюючих документів (спір між міськрадою і ФОП).** Постанова ВП ВС від 27 червня 2018 року, справа № 749/230/15-ц, провадження № 14-214цс18 . . . . . 826
- Стягнення безпідставно збережених коштів у розмірі орендної плати.** Постанова ВП ВС від 12 червня 2018 року, справа № 922/3204/17, провадження № 12-133гс18 . . . . . 828
- Визнання права власності на земельну ділянку, необхідну для обслуговування нежитлової будівлі.** Постанова ВП ВС від 18 квітня 2018 року, справа № 2-825/10, провадження № 14-78цс18 . . . . . 829
- Стягнення збитків у виді неодержаного доходу внаслідок користування із метою підприємницької діяльності земельною ділянкою без правовстановлюючих документів.** Постанова ВП ВС від 23 травня 2018 року, справа № 629/4628/16-ц, провадження № 14-77цс18. . . . . 831
- Визнання недійсними рішення ради та договору купівлі-продажу земельної ділянки для здійснення підприємницької діяльності, припинення права власності на земельну ділянку.** Постанова ВП ВС від 13 березня 2018 року, справа № 306/2004/15-ц, провадження № 14-39цс18. . . . . 832
- Юрисдикція земельних спорів, предмет спору в яких безпосередньо стосується прав і обов'язків фізичних осіб** . . . . . 835
- Скасування рішення райдержадміністрації про державну реєстрацію прав та їх обтяжень, а саме права оренди земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 04 вересня 2018 року, справа № 915/127/18, провадження № 12-184гс18. . . . . 835
- Визнання протиправним і скасування рішення сільради щодо відведення земельних ділянок та передачу їх у власність громадянам (землі лісгосподарського призначення).** Постанова ВП ВС від 04 липня 2018 року, справа № 361/3009/16-ц, провадження № 14-163цс18. . . . . 836

**Визнання недійсним наказу про надання у власність земельної ділянки, скасування державної реєстрації права власності та запису в поземельній книзі.** Постанова ВП ВС від 16 травня 2018 року, справа № 911/4111/16, провадження № 12-69гс18. . . . . 837

**Визнання незаконним і скасування наказу, скасування запису в поземельній книзі (позивач вважає, що є постійним користувачем спірної земельної ділянки).** Постанова ВП ВС від 15 травня 2018 року, справа № 911/4144/16, провадження № 12-71гс18. . . . . 838

**«Охоронюваний законом інтерес».** . . . . . 839

**Визнання недійсним рішення районної ради, яким прийнято у комунальну власність приміщення гаражів, розташованих на землях історико-культурного призначення, що належать до охоронної зони (на старовинному єврейському кладовищі).** Постанова ВП ВС від 26 червня 2018 року, справа № 914/582/17, провадження № 12-121гс18. . . . . 839

**Способи захисту прав** . . . . . 840

**Зобов'язання міськради надати земельну ділянку для індивідуального житлового будівництва (як спосіб реалізації права на забезпечення житлом).** Постанова ВП ВС від 03 жовтня 2018 року, справа № 369/1228/17-ц, провадження № 14-250цс18. . . . . 840

**Визнання незаконними дій прокурора щодо звернення до господарського суду із позовом про визнання недійсним і скасування рішення про надання земельних ділянок для будівництва.** Постанова ВП ВС від 11 квітня 2018 року, справа № 820/583/16 (К/9901/7053/18), провадження № 11-247апс18 . . . . . 841

**Зобов'язання судом органу місцевого самоврядування прийняти конкретне рішення за відсутності відповідного волевиявлення органу** . . . . . 843

**Зобов'язання міськради внести зміни до рішення про надання підприємству земельної ділянки в оренду в частині визначення цільового призначення.** Постанова ВП ВС від 11 вересня 2018 року, справа № 712/10864/16-а, провадження № 11-518апс18 . . . . . 843

**Зобов'язання прийняти орендоване майно за актом приймання-передачі.** . . . . . 845

**Визнання договору оренди нежитлового приміщення припиненим; зобов'язання прийняти нежитлове приміщення за актом прийому-передачі протягом 10 календарних днів із дати набрання рішенням законної сили.** Постанова ВП ВС від 27 листопада 2018 року, справа № 905/2260/17, провадження № 12-173гс18. . . . . 845

**Визнання договору оренди припиненим** . . . . . 847

**Визнання договору оренди нежитлового приміщення припиненим; зобов'язання прийняти нежитлове приміщення за актом прийому-передачі протягом 10 календарних днів із дати набрання рішенням законної сили.** Постанова ВП ВС від 27 листопада 2018 року, справа № 905/2260/17, провадження № 12-173гс18. . . . . 847

**Визнання права на приватизацію земельної ділянки без погодження меж із суміжним користувачем.** Постанова КЦС ВС від 04 липня 2018 року, справа № 545/1148/17, провадження № 61-32475св18 . . . . . 848

**Визнання протиправною бездіяльності селищної ради щодо виконання судового рішення про передачу земельної ділянки, надання відповіді на адвокатські запити, запити на інформацію** . . . . . 850

Визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання голови селищної ради надати запитувану інформацію із відповідними додатками на адвокатські запити; визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання голови селищної ради внести до порядку денного чергової сесії після вступу рішення суду в законну силу питання про передачу земельної ділянки у порядку безоплатної приватизації особі у приватну власність для обслуговування дачного будинку; визнання протиправною бездіяльності та зобов'язання селищної ради на черговій сесії після вступу рішення суду в законну силу прийняти рішення про передачу в порядку безоплатної приватизації особі земельної ділянки у приватну власність для обслуговування дачного будинку; визнання протиправним і скасування рішення селищної ради про розгляд протесту, внесеного прокурором на рішення селищної ради про передачу у довгострокову оренду строком на 49 років особі земельної ділянки; зобов'язання селищної ради у двомісячний строк подати звіт про виконання судового рішення. Постанова ВП ВС від 16 січня 2019 року, справа № 686/23317/13-а, провадження № 11-1193апп18 . . . . . 850

**Зобов'язання ради надати відповідь на запит на інформацію; скасування рішення ради про відмову у наданні дозволу на виготовлення проекту землеустрою; зобов'язання ради розглянути заяву про надання дозволу на виготовлення проекту землеустрою щодо відводу земельної ділянки у власність повторно, відповідно до вимог чинного законодавства.** Постанова ВП ВС від 16 січня 2019 року, справа № 361/2562/16-а, провадження № 11-1179апп18 . . . . . 856

**Оскарження рішень органів місцевого самоврядування/державних органів** . . . . . 859

Скасування розпорядження райдержадміністрації про затвердження актів визначення розміру відшкодування збитків, заподіяних внаслідок використання земельних ділянок без правостановляючих документів на території сільради, у частині затвердження акта щодо визначення розміру відшкодування збитків власникам землі та землекористувачам. Постанова ВП ВС від 12 грудня 2018 року, справа № 802/2474/17-а (К/9901/55094/18), провадження № 11-1081апп18 . . . . . 859

**Визнання протиправним і скасування рішення виконкому міськради про затвердження розмірів визначених збитків міськраді, завданих ТОВ.** Постанова ВП ВС від 12 грудня 2018 року, справа № 501/463/15-а, провадження № 11-1154апп18 . . . . . 859

Визнання недійсними рішення міськради у частині передачі земельної ділянки фізичній особі та державного акта на право власності на земельну ділянку, виданого такій особі з відміткою про відчуження земельної ділянки іншим фізичним особам і ТОВ; витребування із незаконного володіння ТОВ на користь держави в особі облдержадміністрації зазначеної земельної ділянки; визнання за державою в особі облдержадміністрації права власності на цю земельну ділянку. Постанова ВП ВС від 12 грудня 2018 року, справа № 367/2259/15, провадження № 14-333цс18 . . . . . 860

**Визнання протиправним і скасування рішення міськради про затвердження площ і надання земельних ділянок громадянам згідно з виготовленою землепорядною документацією; скасування свідцтва про право власності на земельні ділянки; проведення реального розподілу земельної присадибної ділянки (земельна ділянка перебувала у користуванні батьків позивача).** Постанова ВП ВС від 05 грудня 2018 року, справа № 577/3605/16-а, провадження № 11-1079апп18 . . . . . 863

**Визнання незаконними рішень виконкому сільради про вилучення земельної ділянки, передачу її до резервного фонду земель запасу сільради і про виділення земельної ділянки фізичній особі у довгострокове користування.** Постанова ВП ВС від 04 грудня 2018 року, справа № 907/371/16, провадження № 12-200гс18 . . . . . 864

**Скасування державної реєстрації права власності на земельну ділянку (на підставі судового рішення, яке у подальшому було скасовано).** Постанова ВП ВС від 28 листопада 2018 року, справа № 362/1038/17, провадження № 11-1021апп18 . . . . . 864

**Визнання протиправними дій Держкомзему щодо надання (затвердження) висновку про погодження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки для будівництва та обслуговування житлового будинку, господарських будівель і споруд, а також висновку про погодження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність; визнання протиправними та скасування рішення сільради про надання дозволу на розроблення проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність і рішення сільради про затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки у власність (позивач стверджує, що він є постійним користувачем спірних земельних ділянок).** Постанова ВП ВС від 14 листопада 2018 року, справа № 826/240/16, провадження № 11-1001апп18 . . . . . 866

**Визнання недійсними рішень селищної ради про надання земельної ділянки СПД у довгострокову оренду для будівництва, експлуатації та обслуговування оздоровчого закладу і про надання земельної ділянки медичному реабілітаційному центру внутрішніх військ МВС України у постійне користування для експлуатації та обслуговування оздоровчого закладу.** Постанова ВП ВС від 19 червня 2018 року, справа № 916/1979/13, провадження № 12-62гс18 . . . . . 867

**Визнання недійсним рішення органу місцевого самоврядування, яким припинено право постійного користування земельною ділянкою (землі освіти).** Постанова ВП ВС від 30 травня 2018 року, справа № 923/466/17, провадження № 12-89гс18 . . . . . 871

**Визнання протиправним і скасування розпорядження райдержадміністрації про затвердження технічної документації із землеустрою щодо проведення інвентаризації земель і земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної власності.** Постанова ВП ВС від 29 серпня 2018 року, справа № 623/2207/16-а, провадження № 11-604апп18 . . . . . 873

**Визнання неправомірними дій міськради про передачу земельної ділянки у користування (суперфіцій).** Постанова ВП ВС від 22 серпня 2018 року, справа № 500/1419/17, провадження № 11-632апп18 . . . . . 874

- Скасування рішення обласної ради про надання у користування мисливських угідь.** Постанова ВП ВС від 22 серпня 2018 року, справа № 806/945/17, провадження № 11-630апп18 . . . . . 875
- Визнання протиправним і скасування рішення сільради щодо відведення земельних ділянок та передачу їх у власність громадянам (землі діогосподарського призначення).** Постанова ВП ВС від 04 липня 2018 року, справа № 361/3009/16-ц, провадження № 14-163цс18 . . . . . 876
- Визнання незаконним і скасування рішення міськради про затвердження проекту землеустрою стосовно відведення земельної ділянки, присвоєння їй нової адреси та надання цієї ділянки у постійне користування.** Постанова ВП ВС від 13 червня 2018 року, справа № 522/5668/17, провадження № 11-417апп18 . . . . . 877
- Визнання недійсним і скасування рішення сільради у частині затвердження проекту із землеустрою щодо відведення земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства; скасування рішення приватного нотаріуса про державну реєстрацію земельної ділянки, витребування земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 30 травня 2018 року, справа № 368/1158/16-ц, провадження № 14-140цс18 . . . . . 878
- Скасування рішення ради про затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки в оренду.** Постанова ВП ВС від 30 травня 2018 року, справа № 150/928/14-а, провадження № 11-113апп18 . . . . . 879
- Спір за позовом ФГ щодо визнання незаконними дій, бездіяльності та рішення відділу Держземагентства про погодження проектів землеустрою, внесення відомостей і проведення реєстрації та присвоєння кадастрових номерів спірним земельним ділянкам.** Постанова ВП ВС від 04 квітня 2018 року, справа № 813/7654/14, провадження № 11-215апп18 . . . . . 880
- Скасування рішення органу місцевого самоврядування про надання земельної ділянки, визнання недійсним договору оренди, а також скасування державної реєстрації права оренди.** Постанова ВП ВС від 25 квітня 2018 року, справа № 552/9255/15-а, провадження № 11-168апп18 . . . . . 880
- Оскарження реєстрації прав та обтяжень . . . . . 881**
- Скасування рішення райдержадміністрації про державну реєстрацію прав та їх обтяжень, а саме права оренди земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 04 вересня 2018 року, справа № 915/127/18, провадження № 12-184гс18 . . . . . 881
- Визнання протиправним і скасування рішення державного реєстратора про реєстрацію права оренди на земельну ділянку.** Постанова ВП ВС від 12 червня 2018 року, справа № 823/378/16, провадження № 11-374апп18 . . . . . 881
- Скасування наказів органу ДЗК про надання дозволу на розроблення документації із землеустрою та затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки; скасування державної реєстрації речового права, а саме договору оренди землі.** Постанова ВП ВС від 29 травня 2018 року, справа № 816/619/15-а, провадження № 11-300апп18 . . . . . 882

**Скасування державного акта, що посвідчує право на земельну ділянку** . . . . . 883

Визнання незаконним і скасування державного акта на право власності на земельну ділянку, виданого особі; визнання недійсним договору купівлі-продажу, укладеного між особами; визнання недійсним акта прийому-передачі нерухомого майна, підписаного між ТОВ та особою; витребування земельної ділянки із незаконного володіння ТОВ на користь територіальної громади в особі міськради; скасування рішення про реєстрацію права власності на земельну ділянку за ТОВ (державний акт видано на підставі судового рішення, яке у подальшому було скасовано). Постанова ВП ВС від 05 грудня 2018 року, справа № 522/2201/15-ц, провадження № 14-179цс18 . . . . . 883

**Скасування державного акта, що посвідчує право на земельну ділянку.** Постанова ВП ВС від 22 серпня 2018 року, справа № 925/1265/16, провадження № 12-158гс18 . . . . . 885

Встановлення факту належності позивачеві державного акта на право користування земельною ділянкою (окреме провадження/позовне провадження). Постанова ВП ВС від 20 червня 2018 року, справа № 636/1324/16-ц, провадження № 14-225цс18 . . . . . 888

**Юрисдикційні питання спорів про видачу/скасування державних актів на землю** . . . . . 890

Визнання незаконними дій міського відділу земельних ресурсів щодо видачі особі державного акта про право власності на земельну ділянку та узгодження технічної документації на його оформлення; визнання незаконними дій ДП «Центр ДЗК» щодо внесення до бази даних автоматизованої системи Державного реєстру земель у межах міста земельної ділянки; визнання незаконними дії ДП «Центр ДЗК» щодо державної реєстрації державного акта про право власності на земельну ділянку; визнання недійсним державного акта про право власності на земельну ділянку та скасування його державної реєстрації; зобов'язання управління Держгеокадастру виключити із ДЗК відомості про земельну ділянку. Постанова ВП ВС від 12 грудня 2018 року, справа № 2-а-207/11 (К/9901/39190/18), провадження № 11-1087апс18 . . . . . 890

**Витребування земельних ділянок, що вибули із володіння на підставі судового рішення, яке у подальшому було скасовано** . . . . . 892

Визнання незаконним і скасування державного акта на право власності на земельну ділянку, виданого особі; визнання недійсним договору купівлі-продажу, укладеного між особами; визнання недійсним акта прийому-передачі нерухомого майна, підписаного між ТОВ та особою; витребування земельної ділянки із незаконного володіння ТОВ на користь територіальної громади в особі міськради; скасування рішення про реєстрацію права власності на земельну ділянку за ТОВ (державний акт видано на підставі судового рішення, яке у подальшому було скасовано). Постанова ВП ВС від 05 грудня 2018 року, справа № 522/2201/15-ц, провадження № 14-179цс18 . . . . . 892

**Витребування земельних ділянок, переданих на підставі рішення органу місцевого самоврядування, прийнятого із порушенням компетенції** . . . . . 896

**Визнання недійсними рішення міськради у частині передачі земельної ділянки фізичній особі та державного акта на право власності на земельну ділянку, виданого такій особі з відміткою про відчуження земельної ділянки іншим фізичним особам і ТОВ; витребування із незаконного володіння ТОВ на користь держави в особі облдержадміністрації зазначеної земельної ділянки; визнання за державою в особі облдержадміністрації права власності на цю земельну ділянку.** Постанова ВП ВС від 12 грудня 2018 року, справа № 367/2259/15, провадження № 14-333цс18 . . . . . 896

**Визнання недійсним розпорядження райдержадміністрації про затвердження проекту землеустрою; визнання недійсними державних актів на право приватної власності на земельні ділянки; визнання недійсними рішень сільради про надання дозволу ТОВ на розробку містобудівного обґрунтування зі зміни цільового призначення земельної ділянки під будівництво торгово-виробничих приміщень і про затвердження проекту землеустрою з відведення земельної ділянки зі зміни цільового призначення земельних ділянок ТОВ із ведення особистого селянського господарства на розміщення торгово-виробничих приміщень; витребування із незаконного володіння ТОВ на користь НАУ спірних земельних ділянок (розпорядження прийнято із порушенням повноважень).** Постанова ВП ВС від 21 листопада 2018 року, справа № 444/1786/15ц, провадження № 14-355цс18 . . . . . 900

**Визнання недійсними розпоряджень облдержадміністрації і державних актів на право власності на земельні ділянки, витребування земельних ділянок (розпорядження щодо земельних ділянок лісового фонду прийнято із порушенням повноважень).** Постанова ВП ВС від 20 листопада 2018 року, справа № 372/2592/15-ц, провадження № 14-339цс18 . . . . . 906

**Витребування земель оборони . . . . . 909**

**Визнання недійсним договору оренди земельної ділянки (спірна земельна ділянка перебуває у постійному користуванні Адміністрації Державної прикордонної служби України, міськрада незаконно розпорядилася землями оборони).** Постанова ВП ВС від 12 червня 2018 року, справа № 916/3727/15, провадження № 12-126гс18 . . . . . 909

**Витребування земель водного фонду . . . . . 910**

Постанова ВП ВС від 15 травня 2018 року, справа № 372/2180/15-ц, провадження № 14-76цс18 . . . . . 910

Постанова ВП ВС від 30 травня 2018 року, справа № 469/1393/16-ц, провадження № 14-71цс18 . . . . . 910

**Витребування земель лісгосподарського призначення . . . . . 912**

**Визнання протиправним і скасування рішення сільради щодо відведення земельних ділянок та передачу їх у власність громадянам (землі лісгосподарського призначення).** Постанова ВП ВС від 04 липня 2018 року, справа № 361/3009/16-ц, провадження № 14-163цс18 . . . . . 912

**Визнання недійсним і скасування рішення сільради у частині затвердження проекту землеустрою щодо відведення земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства; скасування рішення приватного нотаріуса про державну реєстра-**



цію земельної ділянки, витребування земельної ділянки. Постанова ВП ВС від 30 травня 2018 року, справа № 368/1158/16-ц, провадження № 14-140цс18 . . . . .	913
<b>Витребування землі, проданої особою, яка вважалася її власником на підставі судового рішення, що у подальшому було скасовано</b> . . . . .	914
<b>Витребування майна, визнання незаконним і скасування державного акта.</b> Постанова КЦС ВС від 07 березня 2018 року, справа № 2-5644/11, провадження № 61-3115св18 . . . . .	914
<b>Кондиція у земельних правовідносинах (стаття 1212 ЦК України).</b> . . . . .	919
<b>Визнання недійсною додаткової угоди до інвестиційного договору про реконструкцію нежитлового будинку, зобов'язання повернути майно – нежитлові будинки.</b> Постанова КГС ВС від 13 червня 2018 року, справа № 910/4749/16 . . . . .	919
<b>Визнання незаконним і скасування рішення міськради про передачу земельної ділянки в оренду, визнання недійсним свідчення про право власності на земельну ділянку, скасування державної реєстрації права власності на земельну ділянку та повернення земельної ділянки.</b> Постанова КЦС ВС від 26 червня 2018 року, справа № 310/8107/15-ц, провадження № 61-5507св18 . . . . .	921
<b>Визнання протиправними дій департаменту міськради щодо проведення перевірки дотримання вимог земельного законодавства та складання відповідного акта перевірки.</b> Постанова КАС ВС від 01 жовтня 2018 року, справа № 522/15651/16-а, провадження № К/9901/14393/18 . . . . .	922
<b>Позовна давність</b> . . . . .	926
<b>У справах за позовами прокурорів, поданими в інтересах державних органів.</b> . . . . .	926
<b>Визнання недійсними розпоряджень облдержадміністрації і державних актів на право власності на земельні ділянки, витребування земельних ділянок (розпорядження щодо земельних ділянок лісового фонду прийнято із порушенням повноважень).</b> Постанова ВП ВС від 20 листопада 2018 року, справа № 372/2592/15-ц, провадження № 14-339цс18 . . . . .	926
<b>Визнання недійсним рішення міськради про затвердження проекту землеустрою щодо припинення права постійного користування земельними ділянками, переведення їх до категорії земель житлової забудови, передачу їх до земель запасу міськради; визнання недійсним рішення міськради про затвердження проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок у власність громадянам; визнання недійсними рішень про затвердження громадянам проектів землеустрою щодо відведення земельних ділянок у власність; скасування рішень приватного нотаріуса про державну реєстрацію прав та їх обтяжень, на підставі яких зареєстровано право приватної власності на земельні ділянки за фізичною особою; витребування із незаконного володіння такої особи на користь держави в особі ГУ Держгеокадастру області та надання у постійне користування НУБіП України земельних ділянок.</b> Постанова ВП ВС від 31 жовтня 2018 року, справа № 367/6105/16-ц, провадження № 14-381цс18 . . . . .	929

- Визнання незаконними та скасування рішень, визнання недійсними державних актів, витребування земельних ділянок (землі водного фонду).** Постанова ВП ВС від 06 червня 2018 року, справа № 372/1387/13-ц, провадження № 14-147цс18 . . . . . 932
- Визнання недійсними розпоряджень, державних актів на право власності на землю, скасування рішень про державну реєстрацію права власності, витребування земельних ділянок на користь держави.** Постанова ВП ВС від 05 червня 2018 року, справа № 359/2421/15-ц, провадження № 14-168цс18 . . . . . 935
- Визнання розпоряджень і державних актів на право власності на земельні ділянки недійсними, витребування їх у власність та постійне користування держави.** Постанова ВП ВС від 30 травня 2018 року, справа № 359/2012/15-ц, провадження № 14-101цс18 . . . . . 937
- Визнання недійсними рішень, скасування рішень про державну реєстрацію та витребування земельних ділянок із незаконного володіння.** Постанова ВП ВС від 30 травня 2018 року, справа № 367/2271/15-ц, провадження № 14-146цс18 . . . . . 939
- Скасування державної реєстрації права власності на земельні ділянки та витребування їх із чужого незаконного володіння.** Постанова ВП ВС від 22 травня 2018 року, справа № 369/6892/15-ц, провадження № 14-96цс18 . . . . . 941
- Визнання незаконними розпоряджень про передачу у власність земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства, про погодження проекту землеустрою щодо зміни цільового призначення земельних ділянок громадянам України із земель для ведення особистого селянського господарства на землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення для будівництва готельно-розважального комплексу та інших придорожніх об'єктів, про затвердження проекту та передачу безоплатно у власність громадянину України земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства; витребування із незаконного володіння земельних ділянок на користь держави в особі позивачів.** Постанова КГС ВС від 28 листопада 2018 року, справа № 911/926/17, провадження № 61-2443св18 . . . . . 943
- Визнання недійсним державного акта на право власності на земельну ділянку та її витребування.** Постанова КЦС ВС від 23 травня 2018 року, справа № 362/3132/15-ц, провадження № 61-2443св18 . . . . . 947
- Визнання незаконними і скасування розпоряджень, визнання недійсними договорів оренди землі та зобов'язання повернути земельні ділянки природно-заповідного фонду.** Постанова КЦС ВС від 16 травня 2018 року, справі № 157/938/14-ц, провадження № 61-6394св18 . . . . . 949
- У справах за позовами «самостійних» прокурорів.** . . . . . 952
- Визнання незаконними та скасування розпоряджень, визнання державних актів на право власності на земельні ділянки недійсними і скасування їх державної реєстрації.** Постанова ВП ВС від 20 червня 2018 року, справа № 697/2751/14-ц, провадження № 14-85цс18 . . . . . 952

**Позовна давність у справах щодо незаконної передачі земель водного фонду . . . . . 954**

**Визнання розпорядження і державних актів на право приватної власності на земельні ділянки недійсними та їх скасування.** Постанова ВП ВС від 22 травня 2018 року, справа № 469/1203/15-ц, провадження № 14-95цс18 . . . . . 954

**Позовна давність у спорах про визнання недійсними актів органів місцевого самоврядування/державних органів, пов'язаних із розпорядженням земельними ділянками. . . . . 957**

**Визнання недійсними рішення міськради у частині передачі земельної ділянки фізичній особі та державного акта на право власності на земельну ділянку, виданого такій особі з відміткою про відчуження земельної ділянки іншим фізичним особам і ТОВ; витребування із незаконного володіння ТОВ на користь держави в особі облдержадміністрації зазначеної земельної ділянки; визнання за державою в особі облдержадміністрації права власності на цю земельну ділянку.** Постанова ВП ВС від 12 грудня 2018 року, справа № 367/2259/15, провадження № 14-333цс18 . . . . . 957

**Визнання недійсними рішень селищної ради про надання земельної ділянки СПД у довгострокову оренду для будівництва, експлуатації та обслуговування оздоровчого закладу і про надання земельної ділянки медичному реабілітаційному центру внутрішніх військ МВС України у постійне користування для експлуатації та обслуговування оздоровчого закладу (пункт 4 частини 1 статті 268 ЦК України).** Постанова ВП ВС від 19 червня 2018 року, справа № 916/1979/13, провадження № 12-62гс18 . . . . . 958

**Визнання недійсним рішення районної ради, яким прийнято у комунальну власність приміщення гаражів, розташованих на землях історико-культурного призначення, що належать до охоронної зони (на старовинному єврейському кладовищі).** Постанова ВП ВС від 26 червня 2018 року, справа № 914/582/17, провадження № 12-121гс18 . . . . . 962

**Визнання недійсним і скасування рішення сільради у частині затвердження проекту із землеустрою щодо відведення земельної ділянки для ведення особистого селянського господарства; скасування рішення приватного нотаріуса про державну реєстрацію земельної ділянки, витребування земельної ділянки (спірна земельна ділянка належить до земель лісогосподарського призначення, одна із вимог – витребування відповідно до статті 388 ЦК України).** Постанова ВП ВС від 30 травня 2018 року, справа № 368/1158/16-ц, провадження № 14-140цс18 . . . . . 963

**Позовна давність у спорах про визнання недійсними договорів . . 964**

**Визнання договору оренди земельної ділянки недійсним і повернення земельної ділянки.** Постанова ВП ВС від 07 листопада 2018 року, справа № 575/476/16-ц, провадження № 14-306цс18 . . . . 964

**Позовна давність у спорах про визнання недійсними актів на землю . . . . . 966**

**Скасування державного акта на право власності на земельну ділянку (накладання земельних ділянок).** Постанова КЦС ВС від 21 лютого 2018 року, справа № 301/2466/15-ц, провадження № 61-2851св18 . . . . . 966

<b>Позовна давність у зобов'язаннях ФГ із повернення до бюджету грошових коштів фінансової допомоги</b> . . . . .	967
<b>Стягнення з ФГ боргу за договором щодо повернення до бюджету наданої фінансової допомоги та інфляційних втрат, нарахованих у зв'язку із невиконанням відповідачем своїх зобов'язань. Постанова КГС ВС від 04 липня 2018 року, справа № 916/2871/17.</b> . . . . .	967
<b>Позовна давність у спрах про витребування майна із незаконного володіння (в порядку статті 388 ЦК України)</b> . . . . .	968
<b>Визнання незаконним і скасування державного акта на право власності на земельну ділянку, виданого особі; визнання недійсним договору купівлі-продажу, укладеного між особами; визнання недійсним акта прийому-передачі нерухомого майна, підписаного між ТОВ та особою; витребування земельної ділянки із незаконного володіння ТОВ на користь територіальної громади в особі міськради; скасування рішення про реєстрацію права власності на земельну ділянку за ТОВ (державний акт видано на підставі судового рішення, яке у подальшому було скасовано). Постанова ВП ВС від 05 грудня 2018 року, справа № 522/2201/15-ц, провадження № 14-179цс18</b> . . . . .	968
<b>Позовна давність у земельних спрах у практиці ЄСПА</b> . . . . .	971
<b>Вимога про виплату компенсації стороні, яка дотрималася строку позовної давності у питанні відновлення свого права на землю, не узгоджується із самим поняттям такого строку. Рішення ЄСПА у справі «PYE (OXFORD) LTD AND J. A. PYE (OXFORD) LAND LTD v. THE UNITED KINGDOM» (заява № 44302/02) від 30 серпня 2007 року</b> . . . . .	971
<b>Позови прокурорів у земельних спрах.</b> . . . . .	972
<b>Внесення змін до договору оренди щодо зміни нормативної грошової оцінки земельної ділянки та сплати орендної плати. Постанова КГС ВС від 06 лютого 2019, справа № 927/246/18.</b> . . . . .	972
<b>Визнання незаконним і скасування рішення селищної ради, визнання недійсними договорів оренди землі та зобов'язання повернути земельні ділянки. Постанова КГС ВС від 23 жовтня 2018 року, справа № 906/240/18</b> . . . . .	976
<b>Визнання недійсним наказу Держземагентства про затвердження документації із землеустрою та надання земельної ділянки у власність; витребування зазначеної ділянки на користь держави із незаконного володіння товариства. Постанова КГС ВС від 04 жовтня 2018, справа № 911/2740/17</b> . . . . .	983
<b>Визнання протиправним і скасування спеціального дозволу на користування надрами. Постанова КАС ВС від 25 квітня 2018 року, справа № 806/1000/17, провадження № К/9901/2564/17</b> . . . . .	985
<b>Визнання недійсними розпоряджень і державних актів на право власності на земельні ділянки, витребування земельних ділянок. Постанова ВП ВС від 07 листопада 2018 року, справа № 372/1036/15-ц, провадження № 14-252цс18</b> . . . . .	989
<b>Застосування норм КК України за порушення у земельних правовідносинах.</b> . . . . .	993

<b>Невиконання рішення суду про усунення перешкод у користуванні земельною ділянкою.</b> Постанова ККС ВС від 13 грудня 2018 року, справа № 390/2230/14-к, провадження № 51-5074км18. . . . .	993
<b>Зловживання повноваженнями голови ФГ.</b> Постанова ККС ВС від 09 жовтня 2018 року, справа № 236/2139/17, провадження № 51-6456км18. . . . .	997
<b>Внесення недостовірних відомостей не службовою особою до офіційного документа – збірного кадастрового плану земельної ділянки.</b> Постанова ККС ВС від 12 вересня 2018 року, справа № 307/1820/16-к, провадження № 51-2683км18. . . . .	999
<b>Зловживання повноваженнями головою садівничого товариства, що спричинили наслідки у виді позбавлення осіб права розпоряджатися належними їм на законних підставах земельними ділянками.</b> Постанова ККС ВС від 30 серпня 2018 року, справа № 175/5179/14-к, провадження № 51-1921км18. . . . .	1001
<b>Зловживання посадою голови ради.</b> Постанова ККС ВС від 17 травня 2018 року, справа № 235/10491/15-к, провадження № 51-3046км18. . . . .	1006
<b>Заходи реакції суду на зловживання владних органів</b> . . . . .	1009
<b>Дії управління Держгеокадастру, які фактично свідчать про надання переваги одним громадянам перед іншими.</b> Постанова КАС ВС від 25 січня 2019 року, справа № 822/1832/18к, провадження № К/9901/67251/18. . . . .	1009
<b>Порушення Держгеокадастром вимог законодавства стосовно строку розгляду листа-повідомлення про поновлення договору оренди землі.</b> Окрема ухвала палати для розгляду справ щодо земельних відносин та права власності КГС ВС від 10 вересня 2018 року, справа № 920/739/17. . . . .	1013
<b>Виконання судових рішень у земельних спорах.</b> . . . . .	1017
<b>«Законне сподівання» або «виправдане очікування», що виникло внаслідок рішення суду, згідно з яким заявникові мало бути передано земельну ділянку та видано акт постійного користування на цю ділянку.</b> Рішення ЄСПЛ у справі «Остапенко проти України» (заява № 17341/02) від 14 червня 2007 року . . . . .	1017
<b>Невиконання рішення суду, згідно з яким сільраду зобов'язано виділити ФГ заявника земельну ділянку.</b> Рішення ЄСПЛ у справі «Рисовський проти України» (заява № 29979/04) від 20 жовтня 2011 року . . . . .	1018